

88 Sai manya da shugabanni waxanda suka yi girman kai daga mutanen Annabi Shu'aibu suka cewa Annabi Shu'aibu (A.S): "Wallahi sai mun fitar da kai - kai Shu'aibu - daga wannan garin namu, kai da waxanda suke tare da kai, waxanda suka gasgata da kai, ko ka dawo zuwa ga addininmu". Sai Annabi Shu'aibu ya ce da su, cikin mamaki da tunani: "Kuna nufin zamu bi ku a kan addininku da hanyarku, a kan dole ne?!, Ai mun san varnar abin da kuke kai!"

89 "Kuma tabbas mun qirqiri qarya ga Allah, in muka qudurce abin da kuke kai na shirka da kafirci, bayan Allah ya kuvutar da mu da falalarsa, bai zai tava inganta ba, kuma ba zai yi wu ba garemu mu koma zuwa ga vataccen addininku ba, sai dai in Ubangijinmu ya ga dama, saboda kowa qarqashi ganin damarsa yake, tsarki ya tabbata a gare shi. Ubangijinmu ya kewaye komai da iliminsa, babu abin da yake vuya gare shi. Kuma ga Allah kaxai muka dogara, don ya tabbatar da mu a kan tafarki madaidaici, ya kare mu daga hanyoyin wutar Jaheem. Ya Ubangijinmu ka yi hukunci tsakaninmu da mutanenmu, waxanda suka kafirce wa gaskiya, ka taimaki ma'abocin gaskiya, wanda aka zalunta, ka taimake shi a kan azzalumi mai taurin kai. Ya Ubangiji kai ne mafi alherin masu hukunci".

90 Manya da shugabanni waxanda suka kafirce daga cikin mutanensa, masu qin da'awar kaxaita Allah, suka ce, suna tsoratar wa daga bin Annabi Shu'aibu: "Ya ku mutanenmu idan kuka shiga addinin Shu'aibu, kuka bar addininku da addinin iyayenku, zaku zama cikin halakakku".

91 Sai tsawa mai tsanani ta kama su, suka wayi gari halakakku a cikin gidajensu, suna kife a kan gwiwowsu da fuskokinsu, matattu a kwance a cikin gidajensu". 92 Waxanda suka qarya Annabi Shu'aib sun halaka gaba xaya, suka zama kamar ba su zauna a gidajensu ba, ba su ji dakin rayuwa a cikinsu ba. Waxanda suka qaryata Annabi Shu'aib sun kasance hasararru, saboda sun yi hasarar kawunansu da abin da suka mallaka, amma waxanda suka yi imani daga mutanensa ba su kasance hasararru ba, kamar yadda waxannan kafirai masu qaryata wa suka yi da'awa". 93 Annabinsu Shu'aibu ya kawar da kai daga gare su, yayin da suka halaka, ya ce da su, yana mai musu magana: "Ya mutanena, haqiqa na isar muku da abin da Ubangijina ya umarce ni in isar da shi gare ku, na yi muku nasiha, amma baku karvi nasihata ba, ba ku miqa wuya zuwa shiryarwa ta ba, to ta yaya zan yi damu a kan mutanen da suka kafirce wa Allah, masu zarce wa a kan kafircinsu?!".

94 Bamu aika wa wata alqarya daga cikin alqaryu wani Annabi daga cikin Annabawa ba, kuma mutanen wannan alqaryar suka qaryata abin da aka zo da shi, suka kafirce, face sai mun kama su da tsanani da talauci, da rashin lafiya, don fatan su dawo, su qanqan da kai ga Allah, su bar abin da suke kai na kafirci da girman kai. Wannan jan-kunne ne ga Quraishawa da dukkan wanda ya kafirce, ya qaryata da sunnar Allah a cikin al'ummun da suka qaryata. 95 Bayan mun kama su da tsanani da talauci da rashin lafiya, sai muka canza musu da alheri da yalwa da aminci, suka zama su da yawa, dukiyoyinsu suka qaru, suka ce: "Duk abin da ya same mu na sharri da alheri abu ne sananne, ya samu waxanda suka gabace mu, tun da can". Wannan ya nuna ba su gane abin da ya same su ba, don ana son su xau izina daga azabar da ta same su, abin da kuma ya same su na ni'ima, ana nufin talala ce gare su. Don haka sai muka kama su da azaba kwatsam, ba tare da suna jin alamun azabar, ko suna tsammaninta ba.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Yana daga cikin alamomin girmamawar Allah ga bayinsa salihai ya buxe musu qofofin ilimi don bayanin gaskiya da varna, da tseratar da mumina, da yi wa kafirai uquba. **2** - Yana cikin sunnar Allah ga bayinsa jinkirta wa, saboda su wa'azantu da abubuwan da suke faruwa, su bar abin da suke kai na savo da halaka. **3** - Da yawa daga cikin mutane za su iya haquri da jarrabawa da tsanani, za su iya xaukar wahalarsa, amma jarrabawa da yalwa, waxanda suke iya haquri a kanta kaxan ne.

﴿٨٨﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَشْعِيبُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كُرْهِينَ ﴿٨٩﴾ قَدْ أَفْرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنَّ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّيْنَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبُّنَا أَفَتَحِ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ حَيُّ الْقَيُّومِينَ ﴿٩٠﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنِ اتَّبَعْتُمْ شَعِيبًا إِنَّكُمْ إِذَا لَخَسِرُونَ ﴿٩١﴾ فَآخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جِثْمِينَ ﴿٩٢﴾ الَّذِينَ كَذَّبُوا شَعِيبًا كَانُوا لَمْ يَعْنُوا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا شَعِيبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٣﴾ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ ءَأَسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٤﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ ﴿٩٥﴾ ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ ءَابَاءَنَا وَالضَّرَّاءِ وَالسَّرَّاءِ فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٦﴾

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ
 مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَهُم بِمَا كَانُوا
 يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾ أَفَأَمِّنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا
 بِيَتَاءَوْهُمْ نَائِمُونَ ﴿٩٧﴾ وَأَمِّنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم
 بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يُلْعَبُونَ ﴿٩٨﴾ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ
 فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩٩﴾ أَوَلَمْ يَهْدِ
 لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِن بَعْدِ أَهْلِهَا أَن لَّو شَاءَ
 أَصَبَتْ لَهُم بِذُنُوبِهِمْ وَنَطَّبَعٌ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ
 ﴿١٠٠﴾ تِلْكَ الْأَقْرَىٰ نَقَضُ عَلَيْكَ مِن بَنَائِبِهَا وَقَدْ جَاءَ تَهُمُ
 رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِن
 قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿١٠١﴾ وَمَا وَجَدْنَا
 لِأَكْثَرِهِمْ مِّنْ عَهْدٍ وَإِن وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٢﴾
 ثُمَّ بَعَثْنَا مِن بَعْدِهِم مُّوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
 فَظَلَمُوا بِهَا فَأَنْظَرُكَ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٣﴾
 وَقَالَ مُوسَىٰ لِفِرْعَوْنَ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾

96 Da ace mutanen wannan alqarya da muka aika musu Manzanninmu, sun gasgata abin da Manzannin suka zo musu da shi, sun ji tsoron Ubangijinsu, ta hanyar barin kafirci da savo, da kamanta umarni, da tabbas mun buxe musu qofofin alheri daga kowane vangare, sai dai sam ba su gasgata ba, kuma ba su ji tsoron Allah ba, sun qaryata abin da Manzanninsu suka zo da shi, don haka sai muka kama su da azaba kwatsam ba tare da shiri ba, saboda abin da suka kasance suna aikata wa na zunubi da savo.

97 Shin mutanen wannan alqarya masu qaryata wa sun aminta azaba ta zo musu, da daddare, suna barci, sun yi nisa cikin hutawarsu da kwanciyar hankali?.

98 Ko kuwa sun amince azabarmu ta zo musu farkon yini, a lokacin da sun gafala, sun shagala da duniyarsu?.

99 Ku kalli abin da Allah ya ba su, na jinkirta wa, ya yi musu ni'ima da qarfi da yalwar arziqi, don talala gare su, shin mutanen wannan alqarya sun amince wa makircin Allah (irin wanda ya dace da zatinsa) da tsarinsa na voye? Babu wanda yake aminta da makircin Allah face mutane halakakku. Amma waxanda aka datar da su, suna tsoron makircinsa, ba sa ruxuwa da abin da ya yi musu na ni'ima, suna ganin kyautar Allah ce gare su, sai su gode masa.

100 Yanzu bai bayyana ga waxanda suka maye gurbin wasu a bayan qasa ba, bayan halakar da waxanda suka gabace su na al'ummu saboda zunubinsu, amma ba su xau izina daga abin da ya same su ba, sai ma suka aikata irin ayyukansu,

yanzu bai bayyana ga waxannan ba, cewa da Allah ya ga damar ya kama su da zunubansu da ya kama su, kamar yadda sunnarsa take?. Ya rufe zukatansu, ba za su wa'azantu da wa'azi ba, kuma tunatar wa ba za ta yi musu amfani ba.

101 Waxancan alqaryu da suka gabata, su ne alqaryun mutanen Annabi Nuhu da Annabi Salihu da Annabi Luxu da Annabi Shu'aib, muna baka labarinsu – ya kai wannan Manzo – da abin da suke kai na qaryata wa da taurin kai da abin ya same su na halaka, don haka ya zama izina ga wanda zai lura, wa'azi ga wanda zai wa'azantu. Mutanen waxannan alqaryu Manzanninsu sun zo musu da hujjoji bayyanannu a kan gaskiyarsu, amma ba su kasance masu yin imani ba, yayin da manzanni suka zo musu, saboda abin da ya riga ya gabata na ilimin Allah cewa su za su qaryata da abin da a ka zo da shi. Kamar yadda Allah ya rufe zukan ma'abota waxannan alqaryu, waxanda suka qaryata Manzanninsu, haka Allah yake rufe zukan waxanda suka kafirce wa Annabi Muhammad (S.A.W), ba sa shiriya zuwa ga imani.

102 Ba mu samu cika alqawari da lazimtar abin da Allah ya yi wasiyya da shi a wajen mafi yawa daga cikin al'ummun da aka aika musu da manzanni ba. Bamu samu jayuwar zukatansu ga umarnin Allah ba. Mun samu mafi yawa daga cikinsu suna fita daga xa'ar Allah.

103 Bayan mun aiko da waxancan Manzanni, sai muka aika Annabi Musa (A.S) da hujjojinmu da dalilanmu bayyanannu, waxanda suke nuna gaskiyarsa, zuwa ga Fir'auna da mutanensa, amma ba su yi komai ba sai jayayya da waxannan ayoyi, da kafirce musu. Ka lura – ya kai wannan Manzo – yaya qarshen Fir'auna da mutanensa ya kasance, haqiqua Allah ya halakar da su ta hanyar nutsarwa a cikin ruwa, ya bi su da tsinuwa a duniya da lahira.

104 Annabi Musa ya cewa Fir'auna da mutanensa yayin da Allah ya aika shi zuwa gare su: “Ya kai Fir'auna haqiqua ni Manzo ne daga Mahaliccin halitta gaba xaya, wanda ya mallake ku, ya tsara a'amuranku”.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Imani da aiki nagari suna zama sababin kwararowar alheri da albarka daga sama da qasa ga al'umma. 2 - Alaqa mai qarfi tsakanin yalwar arziki da tsoron Allah. Idan ma Allah ya yi ni'ima ga kafirai to wannan talala ce daga gare shi (S.W.T). 3 - Wajibi a kan bawa kada ya aminta da azabar Allah, wadda za ta iya zuwa a kowane lokaci, na dare ko rana. 4 - Alqur'ani yana bada labaran al'ummun da suka gabata, don tabbatar da mumina a kan abin da suke kai na gaskiya da tsoratar da Kafirai.

105 Annabi Musa ya ce: “Tunda ni xan aike ne daga wurinsa, to ni na fi cancanta kada in faxi komai a kansa sai gaskiya. Na zo muku da hujjoji bayyanannu, waxanda suke nuna gaskiyata, kuma ni Manzo ne daga Ubangijina zuwa gare ku, ka qyale Bani-Isra’il daga abin da suke ciki na kamu da fin qarfi, su zama tare da ni”.

106 Sai Fir’auna ya ce da Annabi Musa: “In ka zo da aya, kamar yadda kake riyawa, to ka zo da ita, in dai gaskiya kake a cikin da’awarka”.

107 Sai Annabi Musa ya jefa sandarsa, sai ta juya ta zama macijiya babba, kowa yana ganinta.

108 Ya fito da hannunsa daga wuyar rigarsa, ko daga qasan hammatarsa a fili, sai hannun ya fito fari fat, ba tare da wata cuta ba, yana walqiya saboda tsananin haskensu.

109 Sai Manya da shugabanni suka ce, yayin da suka ga juyawar sandar Annabi Musa zuwa ga Macijiya, da yadda hannunsa ya zama fari ba tare da cuta ba, suka ce: “Musa ba kowa ba ne, face qwararren masanin sihiri”.

110 Suka ci gaba da cewa: “Musa yana yin abin da yake yi, don ya fitar da ku daga wannan qasar taku, ita ce Misra”. Daga nan sai Fir’auna ya shawarce su, kan sha’anin Annabi Musa, ya ce da su: “Wacce shawara zaku bani?”.

111 Sai suka ce da Fir’auna: “Ka jinkirta wa Musa da xan uwansa Haruna, sai ka aiki wanda zai taro maka masu sihiri daga garuruwa”.

112 “Waxannan da ka aika za su zo maka da dukkan qwararren mai sihiri, gwani a sana’arsa, daga garuruwa daban daban”.

113 Sai Fir’auna ya aika wanda zai tattaro masu sihiri. Yayin da masu sibirin suka zo wajen Fir’auna sai suka tambaye shi: “Shin suna da wata kyauta da zai ba su, in suka rinjayi Musa da sibirinsu, suka ci nasara a kansa?”.

114 Sai Fir’auna ya amsa musu, ya ce: “Eh, kuna da kyauta da lada, zaku zama cikin makusanta masu maqami”.

115 Sai masu sibirin suka ce, cikin tabbacin samun nasara a kan Annabi Musa, haxe da isa da girman kai: “Ya Musa ka zavi abin da kake so, na ka fara jefa abin da kake son jefawa, ko kuma, mu mu fara”.

116 Sai Annabi Musa ya basu amsa, yana mai tabbacin samun nasara daga wajen Ubangijinsa, da rashin damuwa da su, ya ce: “Ku jefa igiyoyinku da sandunanku”. Yayin da suka jefa su, sai suka sibirin idanuwan mutane, suka kawar da su ga ganin haqiqansu, suka tsoratar da su, suka zo da sihiri mai qarfi a idon mutane”.

117 Sai Allah ya yi wa Annabinsa, wanda ya yi magana da shi Annabi Musa (A.S) wahayi, ya ce: “Ya kai Musa, ka jefa sandarka”. Sai ya jefa ta, sai sandar ta juya ta zama macijiya, tana haxiye igiyoyinsu da sandunansu waxanda suke amfani da su, waxanda suka juye abubuwa daga yadda suke, da nunawa mutane waxannan macizan suna gudu.

118 Gaskiya ta bayyana, Abin da Annabi Musa ya zo da shi na gaskiya ya bayyana, vacin abin da masu sihiri suka aikata ya bayyana.

119 Aka rinjaye su, aka karya su, Annabi Musa ya ci nasara a kansu a wannan wurin, suka dawo suna maqasqanta, waxanda aka rinjaya.

120 Ba abin da masu wannan sihiri suka yi da suka ga girman ikon Allah, da ayoyi bayyanannu, face suka faxi suna sujada ga Allah mai girma da buwaya.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Daga cikin hikimar Allah da rahamarsa ya sanya wa kowane Annabi aya, irin wadda mutanensa za su iya ganewa, kuma daga abin da suka qware a ciki. **2** - Fir’auna bawa ne maqasqanci, wulaqantacce, gajiyayye, ba don haka ba, da bai nemi taimakon masu sihiri wajen kawar da Annabi Musa (A.S) ba. **3** - Neman lada da matsayi a wurin Fir’auna da masu sihiri suka yi, yana nuna rauninsu, duk da suna tare da Shaixanun da suke amsa buqatunsu.

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ
مِّن رَّبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٠٥﴾ قَالَ إِنْ كُنْتَ
جِئْتَ بِبَيِّنَةٍ فَاتِّبِعْهَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٠٦﴾ فَأَلْقَىٰ
عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿١٠٧﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ
لِلنَّظِيرِينَ ﴿١٠٨﴾ قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا السَّحَرُ
عَلَيْكُمْ ﴿١٠٩﴾ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِّنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ
﴿١١٠﴾ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿١١١﴾ يَا تَأُتُوكَ
بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ ﴿١١٢﴾ وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ
لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿١١٣﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ
لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿١١٤﴾ قَالُوا يَمُوسَىٰ إِمَّا أَنْ تَلْقَىٰ وَإِمَّا أَنْ
تَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ ﴿١١٥﴾ قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا
أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءَهُ وَبِسِحْرِ عَظِيمٍ ﴿١١٦﴾
* وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ
﴿١١٧﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾ فَغَلِبُوا
هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَغِيرِينَ ﴿١١٩﴾ وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَجِدِينَ ﴿١٢٠﴾

قَالُوا يَا رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦١﴾ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ﴿١٦٢﴾ قَالَ
 فِرْعَوْنُ ءَاَمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ ءَاذِنَ لَكُمْ بِإِنَّ هَذَا الْمَكْرُ
 مَكْرَتُهُ فِي الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجُو أَهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْمَلُونَ
 ﴿١٦٣﴾ لَا قِطْعَنَ أَيِّدِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِّنْ خَلْفٍ ثُمَّ لَا أَصْلَبَ نَكَرُ
 أَجْمَعِينَ ﴿١٦٤﴾ قَالُوا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿١٦٥﴾ وَمَا تَنقِمُ مِنَّا
 إِلَّا أَنْ ءَاَمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَ تَنَارًا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا
 وَتَوَقَّفْنَا مُسْلِمِينَ ﴿١٦٦﴾ وَقَالَ الْمَلَائِكَةُ مِّنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَدْرُؤُونَ
 وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذُرْكُمُ وَءَايَاتِكُمْ قَالُوا سَنَقْتَلُ
 أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ ﴿١٦٧﴾
 قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ
 لِلَّهِ يُورِثُهَا مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَءَاخِرَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٦٨﴾
 قَالُوا أَوْذِينَا مَن قَبْلِ أَنْ تَأْتِينَا وَمِن بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ
 عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ
 فَيَنظُرَكُمْ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٦٩﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ
 بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٧٠﴾

121) Masu Sihiri suka ce: “Mun yi imani da Ubangijin halitta gaba xaya”.

122) “Ubangijin Musa da Haruna (A.S) Shi ne wanda ya cancanta a bauta masa, ba waninsa daga cikin allolin qarya waxanda ake riyawa ba”.

123) Fir’auna ya ce - yana mai tsoratar da su, bayan sun yi imani da Allah shi kaxai -: “Shin kun gasgata Musa tun kafin in yi muku izini? Tabbas imaninku da shi da gasgatawar ku ga abin da ya zo da shi, makirci ne da yaudara da kuka shirya, ku da Musa, don ku fitar da mutanen wannan gari daga cikinsa. To da sannu zaku sani – ya ku waxannan masu sihiri – abin da zai same ku, na uquba, da abin da zai same ku na azaba”.

124) “Wallahi tabbas sai na yanke wa kowane xaya daga cikinku hannunsa na dama, da qafarsa ta hagu, ko hannunsa na hagu da qafarsa ta dama, sannan in rataye ku gaba xaya a jikin kututturen dabino, don azaba da tsoratarwa ga duk wanda zai ganku a wannan hali”.

125) Sai masu sihiri suka mayar masa da wannan tsoratarwar, suka ce: “Mu zuwa ga Ubangijinmu shi kaxai zamu koma, don haka bamu damu da abin da ka yi alqawarin yi na azaba ba”.

126) “Kuma kai Fir’auna ba ka yi mana inkari ko ka ji haushinmu ba, face sai don mun gasgata da ayoyin Ubangijinmu yayin da suka zo mana ta hannun Annabi Musa, to in wannan zunubi ne da za a aibata mu da shi, to wannan shi ne laifinmu”. Sannan sai suka fuskanci Allah da addu’a, cikin qanqan da kai, suka ce: “Ya Ubangijinmu, ka kwarara mana haquri, ya rufe mu, don mu tabbata

a kan gaskiya, ka kashe mu muna miqa wuya zuwa gare ka, masu jayuwu zuwa ga umarninka, masu bin Manzonka”.

127) Manyan gari da shugabanni daga mutanen Fir’auna suka cewa Fir’auna, suna ziga shi a kan Annabi Musa da muminan da suke tare da shi: “Yanzu kai Fir’auna zaka bar Musa da mutanensa don su yaxa varna a bayan qasa, su bar ka da allolinka, su yi kira zuwa ga bauta wa Allah shi kaxai?”. Sai Fir’auna ya ce: “Zamu kashe ‘ya’yan Bani- Isra’il maza, mu qyale matan, don su yi mana hidima. Haqiqua mune sama da su a wajen qarfi da rinjaye da mulki”.

128) Sai Annabi Musa ya yi wa mutanensa wasiyya ya ce da su: “Ya mutanena ku nemi taimako daga wajen Allah shi kaxai, don ya yaye muku cuta, ya kawo muku amfani. Ku yi haquri da abin da kuke ciki na jarrabawa, domin qasa ta Allah ce shi kaxai, ba ta Fir’auna ko waninsa ba ce, ballantana ya yi hukunci a cikinta, Allah yana jujjuyata ga mutane yadda ya ga dama, kuma kyakkyawan qarshe a bayan qasa yana ga mumina, waxanda suke kamanta umarnin Ubangijinsu, suna nisantar abubuwan da ya hana, qasa tasu ce, koda abin da ya same su, ya same su, na musifa da bala’i”.

129) Mutanen Annabi Musa daga cikin Bani Isra’il suka ce wa Annabi Musa: “Ya Musa an jarrabe mu ta hannun Fir’auna da kashe ‘ya’yanmu maza, da barin ‘ya’yanmu mata, tun kafin ka zo mana, da kuma bayan ka zo mana”. Sai Annabi Musa ya ce da su, yana musu nasiha da busharar samun yayewa, ya ce: “Wataqila Ubangijinku ya halaka abokin gabarku Fir’auna da mutanensa, ya tabbatar da ku a bayan qasa, bayan sun wuce, ya duba ya ga me zaku aikata na godiya ko na kafirci”.

130) Mun yi wa mabiya Fir’auna uquba da fari (rashin saukar ruwan sama). Mun jarrabe su da tawayar ‘ya’yan itace da amfanin gona, ko sa yi tunani su wa’azantu, su gane wannan abin da ya zo musu uquba ce daga wajen Allah a kan kafircinsu, don haka su tuba ga Allah.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Matsayin da masu sihiri suka xauka, na bayyana imaninsu a fili cikin qarfin zuciyar, yana nuna cewa idan mutum ya watsar da son zuciyarsa, ya miqa kai ga hankali da tunani mai kyau, sai ya yi gaggawa zuwa ga imani yayin da dalilai suka bayyana a gare shi. 2 - Ma’abota imani da Allah da ranar lahira, sun fi kowa himma, da jarunta da haquri a lokacin jarrabawa da musifa da yaqeqe. 3 - Masu amfanuwa da gwamnati suna ziga ta, su motsa ta, don fuskantar masu imani, saboda a cikin dauwamar mulki akwai dauwamar amfaninsu. 4 - Daga cikin abin da yake hana ruwan sama sauka da tsadar farashi a kwai zalunci da varna.

131 Idan damina da ‘ya’yan itace da saukin farashi ya samu mutanen Fir’auna sai su ce: “An bamu wannan ne, don cancantarmu da kevarantarmu da su. Idan musifa ta fari (rashin ruwan sama) da yawan cutuka da sauransu ta same su, sai su camfa Annabi Musa da waxanda suke tare da shi daga cikin Bani Isra’il (su ce su ne suka jawo musu). Amma alal-haqiqa dukkan abin da ya same su daga cikin haka qaddara wa ce daga Allah (S.W.T). Annabi Musa ko su ba su da wani hannu a ciki, sai dai addu’ar Annabi Musa kawai a kansu, amma mafi yawancinsu ba su sani ba, suke dangana hakan ga wanin Allah.

132 Mutanen Fir’auna saboda taurin kai ga gaskiya suka ce wa Annabi Musa: “Ina ayar da dalilin da ka zo mana da su?. Kowace irin hujja ka tsayar mana a kan vacin abin da muke kai, don ka kawar da mu daga gare shi, kuma ka nuna mana gaskiyar abin da ka zo da shi, ba zamu gasgataka ba.

133 Sai muka aiko musu da ruwa mai yawa, don uquba a kan qaryatawarsu da taurin kansu, muka nutsar da shukokinsu da ‘ya’yan itacensu. Muka aiko musu da fari, suka cinye abin da suka samu na kayan gona. Muka aiko musu da qwarqwata, tana vata shuka, ko tana cutar mutum a cikin gashin kansa. Mun aiko musu da qwaxi suka cika kayansu, suka vata abincinsu, suka hana su kwanciyar hankali, Mun aika musu da jini, ruwan qoramu da rijiyoyi suka zama jini, Mun aika musu dukkan waxannan ayoyi daban daban, sashensu yana bin sashe, amma duk da abin da ya same su na uquba sai suka yi girman kai ga imani da Allah, da gasgata abin da Annabi Musa ya zo da shi, sun kasance mutane masu aikata savo, kuma basa barin varna, basa shiriyar zuwa ga gaskiya.

134 Yayin da azaba ta same su, ta hanyar waxannan al’amura, sai suka fuskanci Annabi Musa suka ce da shi: “Ya Musa, ka roqa mana Ubangijinka saboda abin da ya kevarance ka da shi na Annabta, da alqawarin da ya yi maka na xauke azaba idan an tuba, ka roqa mana shi ya xauke mana abin da ya same mu na wannan azabar, idan ka xauke mana ita, zamu yi imani da kai, kuma tabbas zamu aika bani Isra’il tare kai, mu qyale su”.

135 Yayin da muka xauke musu azabar zuwa wani lokaci sananne, kafin mu halakar da su da nutsarwa a cikin kogi, sai ga shi suna warware alqawarin da suka xaukar wa kansu, na bada gaskiya da sakin Bani Isra’il, suka zarce a kan kafircinsu, suka qi sakin Bani Isra’il tare da Annabi Musa (S.A.W).

136 Yayin da lokacin da aka iyakance na halakar da su ya yi, sai muka saukar musu da azabarmu, ta hanyar nutsar da su a cikin kogi, saboda qaryatawar da suka yi ga ayoyin Allah, da bijirewarsu daga abin da ayoyin suka nuna na gaskiyar da babu shakka a cikinta.

137 Muka gadar wa Bani-Isra’il waxanda Fir’auna da mutanensa suke qasqantarwa mahudar rana da mafaxarta – ana nufin garuruwan Sham – waxanda garuruwa ne da Allah ya yi musu albarka, ta hanyar fitar da shukokinsu da ‘ya’yan itacensu, a siffa mai kyau. Kyakkyawar kalmar Ubangijinka – ya kai wannan Manzo – ta cika, ita ce wadda aka ambata a cikin faxin Allah: “Muna son mu yi baiwa ga waxanda ake qasqantawa a bayan qasa, mu sanya su jagorori, mu sanya su mamaya a bayan qasa” (Al-qasas: 5). Allah ya tabbatar da su a bayan qasa, saboda haqurinsu a kan abin da ya same su, na cutarwar Fir’auna da mutanensa. Muka dirkake abin da Fir’auna ya samar na gonaki da wuraren zama, da abin da suka gina na manya-mayan gine-gine.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Alheri da sharri da kyakkyawa da munana dukkaninsu suna samuwa ne da hukuncin Allah da qaddarawarsa, babu abin da yake fita daga hakan. 2 - Halin mutane a lokacin musifa da bala’i shi ne komawa zuwa ga Allah, qarqashin abin da aka halicce su da shi na imani. 3 - Yana da kyau mumini ya lura da ayoyin Allah da sunarsa a cikin halittarsa, da lura da abin da yake sababin zuwan ayoyin da sakamakonsu. 4 - Qarfin xaixaikun mutane da qarfin qasa sukan kauce idan qarfin Allah ya zo. Imani da Allah shi ne tushen duk wani qarfi. 5 - Allah yana saka wa bayinsa mumina masu haquri, ya basu tabbata a bayan qasa, bayan rauninsu.

فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ ۗ أَلَا إِنَّمَا طَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَعِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣١﴾ وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِيَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالْدَّمَاءَ آيَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿١٣٣﴾ وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا لِمُوسَىٰ أَدْعُ لِنَارِكَ بِمَا عٰهَدْتَنِي لَئِن كَشَفْتَنَا مِنَ الرِّجْزِ لَأُؤْمِنَنَّ لَكَ ۚ وَلَأُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٣٤﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بَلَغُوهُ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿١٣٥﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٣٦﴾ وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضَعُونَ مَشْرِقَ الْأَرْضِ وَمغربَهَا ۗ أَلَيْسَ لِي بِرُكْنٍ فِيهَا وَلَمْ تُكَلِّمْتُ رَبِّيكَ الْحَسَنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿١٣٧﴾

وَجَوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ
عَلَى أَصْنَامِهِمْ هَلْهُمَّ قَالُوا يَمْوَسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا
لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ مَتَّبِعُوا
مَا هُمْ فِيهِ وَبَطَلُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٩﴾ قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ
أَبْعِيكُمْ إِلَهًُا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٤٠﴾ وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ
مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُقْتَتِلُونَ
أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ
مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤١﴾ وَوَعَدْنَا مُوسَىٰ ثَلَاثِينَ لَيْلَةً
وَأَتَمَمْنَا بِهَا عَشْرَ فِتْنٍ مِّمَّقَتْ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ
مُوسَىٰ لِأَخِيهِ هَارُونَ أَخْلِفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ
سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٢﴾ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ
رَبُّهُ وَقَالَ رَبِّ أَرِنِي وَلَٰكِن
أَنْظِرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ وَنَسِيتُ رَبِّي فَلَمَّا
تَجَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا فَلَمَّا
أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٣﴾

138 Muka qetarar da Bani-Isra'il daga kogi, a lokacin da Annabi Musa ya doki kogin da sandarsa, ya rabe biyu. Sai suka wuce ta wajen wasu mutane suna bauta wa gunkinsu koma bayan Allah. Sai Bani Isra'il suka ce wa Annabi Musa: "Ya Musa ka sanya mana gunki, mu bauta masa, kamar yadda waxannan suke da gunki, suna bauta masa koma bayan Allah". Sai Annabi Musa ya ce da su: "Ya ku mutanena, ku mutane ne da kuka jahilci abin da ya wajaba ga Allah na girmamawa da kaxaitawa, da abin da bai dace da shi ba na shirka da bauta wa wani".

139 "Waxannan halakakku ne saboda bauta wa gumaka da suke yi, da abin da suke kai na bauta wa wanin Allah, kuma dukkan abin da suka kasance suna aikata wa na xa'a ya vaci, saboda sun haxa Allah da wani a wajen bauta".

140 Sai Annabi Musa ya cewa mutanensa: "Ya mutanena, ta yaya zan sanya muku wani abin bauta ba Allah ba, alhali kun ga abin da kuka gani na ayoyin Allah masu girma, Shi ne kuma ya fifita ku a kan talikai a zamaninku, da abin da ya yi muku ni'ima da shi, na halakar da abokan gabarku, da sanya ku mamaya a bayan qasa, da tabbatar da ku a cikinta?!".

141 Yaku Bani Isra'il!, ku tuna lokacin da muka tseratar da ku daga qasqancin Fir'auna da mutanensa, yayin da suke xanxana muku wulaqanci kala-kala, na kashe 'ya'yanku maza da qyale matanku don yin hidima. A cikin tseratar da ku daga Fir'auna da mutanensa akwai jarabawa mai girma daga Ubangijinku, wadda zata sa ku godiya.

142 Allah ya yi wa Manzonsa Musa alqawarin ganawa tsawon dare talatin, sannan sai ya cika su da guda goma, suka zama dare arba'in. Annabi Musa ya cewa xan uwansa Annabi Haruna lokacin da zai tafi gana wa da Ubangijinsa: "Ya Haruna, ka zama halifana a cikin mutanena, ka gyara lamarinsu ta hanyar kyakkyawan shugabanci da tausayinsu, kada ka bi hanyar mavarnata, ta aikata zunubi, kada kuma ka zama mai taimakawa masu savo".

143 Yayin da Annabi Musa ya zo ganawa da Ubangijinsa a lokacin da aka yanke masa, shi ne ranar cikon daren arba'in xin, Ubangijinsa ya yi magana da shi, da umarni da hani da sauransu, sai ransa ya yi sha'awar ganin Ubangijinsa, sai ya roqe shi ganinsa. Sai Allah ya amsa masa da cewa: "Ba zaka ganni a rayuwar duniya ba, saboda baka da ikon haka, sai dai kalli wancan dutsen, idan na bayyana gare shi, ya tabbata a wurinsa, bai yi komai ba, to zaka ganni, idan kuwa ya daidaita da qasa, to ba zaka ganni a duniya ba". Yayin da Allah ya bayyana ga dutsen, sai dutsen ya yi daidai da qasa (wato ya tarwatse) shi kuma Annabi Musa ya faxi sumamme. Yayin da ya farka daga suman da ya same shi, sai ya ce: "Ya Ubangijina ina tsarkakeka daga dukkan abin da bai dace da kai ba, na tuba a kan abin da na roqe ka na neman ganinka a duniya, kuma nine farkon Muminai daga cikin mutanena".

🌟 Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

- 1 - Abubuwan da suka faru suna tabbatar da cewa Bani Isra'il suna canza wa daga vata zuwa wani vatan, duk da Annabin Allah Musa yana cikinsu.
- 2 - Yana daga alamar tavewar al'umma ta riqqa kyautata abu mai muni, ta kuma munana mai kyau, a kan ra'ayi da son zuciyar.
- 3 - Gyaruwar al'umma da rufe qofofin varna manufa ce babba ga Annabawa da masu kira zuwa ga addinin Allah.
- 4 - Allah Maxaukakin Sarki ya hukunta ba wanda zai gan shi a duniya, amma da sannu zai girmama waxanda yake so daga cikin bayinsa da ganinsa ranar lahira.

144 Allah ya cewa Annabi Musa: “Ya Musa haqiqu Ni na zave ka, na fifita ka da saqona a kan dukkan mutane, yayin da na aikoka zuwa gare su, na fifita ka da magana da kai ba tare da wani tsani ba. Ka karvi abin da na baka na daraja mai girma, ka zama cikin masu gode wa Allah a kan wannan kyauta mai girma.

145 Mun rubuta wa Annabi Musa dukkan abin da Bani Isra'il suke buqata na al'amuran addininsu da duniyarsu a cikin allunan katako ko waninsu, don su zama wa'azi ga wanda zai wa'azantu a cikinsu, da kuma rarrabe hukunce-hukuncen da suke buqatar warwarewa. Ka riqi littafin Attaura – ya kai Musa – da qarfi, ka umarci mutanenka Bani Isra'il su yi riqo da mafi kyan abin da yake cikinta, daga cikin abubuwan da ladansu yake da girma, kamar aikata abin da aka umarta a bisa fuska mai kyau, haka nan kamar haquri da afuwa, da sannu zan nuna muku qarshen wanda ya sava wa umarni na, ya fita daga biyayyata, da makomarsa ta halaka da dirkakewa”.

146 Zan kawar da waxanda suke girman kai ga bayin Allah, ta hanyar qin gaskiya da xaugar izna daga ayoyina na cikin sasanni da rayuka, da qin fahimtar ayoyin littafina. Idan suka ga kowacce aya ba sa gasgata wa da ita, saboda sukansu ga ayoyin da bijire musu, da kuma sava wa Allah da Manzonsa. Idan suka ga hanyar gaskiya, da zata kai su zuwa ga yardar Allah, basa bin ta, ba sa kwaxayinta. Idan sun ga hanyar vata wadda zata kai zuwa ga fushin Allah sai su bi, wannan abin da ya same su, ya same su ne don qaryatawarsu ga ayoyin da suke nuna girman Allah, da gaskiyar abin da Manzanni suka zo da shi, da kuma rafkanarsu ga karanta su da duba su.

147 Waxanda suka qaryata ayoyinmu, waxanda suke nuna gaskiyar Manzanninmu, suka qaryata da gamuwa da Allah ranar alqiyama, ayyukansu na xa'a sun lalace, ba za a basu lada ba, saboda sun rasa sharaxin samun lada, wanda shi ne imani. Kuma ba za a saka musu da komai ba, ranar alqiyama, sai abin da suka kasance suna aikatawa na kafirci da haxa Allah da wani (Shirka). Sakamakon hakan shi ne dauwama a cikin wutar Jahannama.

148 Mutanen Annabi Musa sun riqi wani gunki na xan-maraqi, wanda ba shi da rai amma yana da murya, bayan Annabi Musa ya tafi gana wa da Ubangijinsa. Shin ba su san wannan xan-maraqi ba ya magana ba? Ba ya shiryar da su hanyar kowane irin alheri, ba ya jawo musu amfani, ba ya kawar musu da cuta?. Sun riqe shi abin bauta, sun kasance azzalumai ga kawunansu da yin hakan.

149 Yayin da suka yi nadama, suka ruxe, suka gane sun halaka daga hanya madaidaiciya, saboda riqon xan-maraqi da suka yi abin bauta tare da Allah, sai suka qasqantar da kai ga Allah, suka ce: “Idan Ubangijinmu bai yi mana rahama da datarwa zuwa ga xa'arsa ba, ya gafarta mana, a kan bauta wa xan-maraqi ba, tabbas zamu kasance cikin waxanda suka yi hasarar duniyarsu da lahirarsu”.

❖ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

- 1 - Wajibi ne a kan bawa ya zama mai bayyana kyautatawar Allah da falalarsa gare shi, don godiya tana haxe da qari.
- 2 - Wajibi ne a kan bawa ya yi riqo da mafi kyau daga cikin maganganu da ayyuka.
- 3 - Ya wajaba a riqi shari'a da himma da azama a kan xa'a, da aikata abin da ya zo a cikinta na gyara da hana varna.
- 4 - Wajibi ne a kan bawa idan ya yi kuskure ko ya gaza wajen sauke haqqin Ubangijinsa, ya yarda da girman laifin da ya aikata, kuma ya sani ba wata mafaka daga Allah wajen yafe laifi sai shi Allah.

قَالَ يَمْوَسَىٰ إِنِّي أَخِطَبْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَلِمِي
فَخَذَ مَاءً أَتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ وَكَتَبْنَا
لَهُ فِي الْأَلْوَاحِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ
شَيْءٍ فَخَذَهَا بِقُوَّةٍ وَأَمَرَ قَوْمَكَ بِأَخْذِهَا بِحَسَنِهَا سَأُورِيكُمْ
دَارَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٤٥﴾ سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ
فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِن يَرَوْا كَلَّآءَ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا
وَإِن يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِن يَرَوْا سَبِيلَ
الْغَىِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾ وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَىٰ مِن بَعْدِهِ مِن حُلِيِّهِمْ
عَجَلًا جَسَدًا آلَهُ خُورًا أَلْمَيَّرُوا أَنَّهُ لَا يَكْلَمُهُمْ
وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٤٨﴾
وَلَمَّا سَقَطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِن
لَّمْ يَرِحْمَنَ رَبَّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ بِسْمَا خَلَفْتُمُونِي
 مِنْ بَعْدِي أَتَعْلَمُونَ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَأَلْقَى الْأَلْوَاحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ
 أَخِيهِ يُجْرَهُ إِلَيْهِ قَالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضَعَفُونِي وَكَادُوا
 يَقْتُلُونِي فَلَا تَشْمِتْ بِالْأَعْدَاءِ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ
 الظَّالِمِينَ ﴿١٥٠﴾ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ
 وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ﴿١٥١﴾ إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيِّئًا لَهُمْ
 غَضَبٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ نَجْزِي
 الْمُفْتَرِينَ ﴿١٥٢﴾ وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِن
 بَعْدِهَا وَآمَنُوا بِرَبِّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَعَنُوا لَعْنًا رَّحِيمًا ﴿١٥٣﴾
 وَلَمَّا سَكَتَ عَن مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَاحَ وَفِي نُسخِهَا
 هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ لِربِّهِمْ يَرْهَبُونَ ﴿١٥٤﴾ وَأَخْتَارَ مُوسَىٰ
 قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ
 رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلِ وَيْلَىٰ أَهْلَكُنَا بِمَا فَعَل
 السُّفَهَاءُ مِنَّا إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي
 مَن تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيْنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ﴿١٥٥﴾

150) Yayin da Annabi Musa ya dawo daga gana wa da Ubangijinsa zuwa ga mutanensa, yana cike da fushi da baqin cikin abin da ya same su a kai, na bauta wa xan-maraqi, sai ya ce da su: “Ya ku mutane na, tir da wannan halin da kuka maye bayana da shi, bayan na tafi, saboda halakar da zai kai ku, shin kun qosa da jirana ne, har kuka afkawa bautar xan-maraqi?”. Ya jefar da allunan da ya zo da su, don tsananin fushi da baqin ciki, ya kama kan xan uwansa Annabi Haruna da gemunsa, yana ja, saboda zamansa a cikinsu, da rashin hana su, yayin da ya gan su suna bautar xan-maraqi. Annabi Haruna ya bashi uzuri, ya nemi ya tausaya masa, ya ce masa: “Ya xan uwana! mutanen nan sun xauke ni mai rauni, don haka suka qasqanta ni, suka kusa su kashe ni, don haka ka da ka yi min uquba da za ta sa maqiya su yi farin ciki, ka da saboda fushinka ka mayar da ni cikin azzaluman mutanen nan, masu bauta wa wanin Allah”.

151) Sai Annabi Musa ya roqi Ubangijinsa, ya ce: “Ya Ubangijina, ka gafarta min, ni da xan uwana Haruna, ka shigar da mu cikin rahamarka, ka sa ta kewaye mu ta kowane vangare. Haqika Kai ya Ubangijinmu kai ne mafi jinqanmu, fiye da duk wani mai jinqai”.

152) Waxanda suka mayar da xan-maraqi abin bauta koma bayan Allah, suna bauta masa, fushi mai tsanani daga Ubangijinsu zai same su, da wulaqanci a wannan rayuwa, saboda fusata Ubangijinsu da wulaqanta shi. Kuma da irin wannan sakamako muke saka wa waxanda suka

qirqira wa Allah qarya. 153) Waxanda suka aikata munanan ayyuka, na Shirka da Allah, da aikata savo, sannan suka tuba zuwa ga Allah, suka yi imani da shi, suka bar abin da suke aikata wa na savo, to haqika Ubangijinka – ya kai wannan Manzo – dangane da su, bayan sun tuba daga shirka zuwa imani, daga savo zuwa xa’a, to shi mai yawan gafara ne gare su, da suturta wa da yafewa, kuma mai jinqai ne gare su. 154) Yayin da fushi ya saki Annabi Musa, ya nutsu, sai ya xauki allunan da ya jefar saboda fushi. Waxannan alluna sun qunshi shiriya daga vata, da bayanin gaskiya, sun qunshi rahama ga waxanda suke tsoron Ubangijinsu da azabarsa. 155) Annabi Musa ya zavi mutum saba’in daga zavavvun mutanensa, don su je ba da uzuri ga Ubangijinsu, a kan abin da wawayensu suka aikata, na bautar xan-maraqi. Ya yi alqawari da su na lokacin da za su haxu. Yayin da suka zo, sai suka yi wa Allah shishshigi, suka nemi Annabi Musa ya nuna musu Allah ido-da-ido, sai girgizar qasa ta kama su, suka suma, saboda tsoro, suka halaka. Sai Annabi Musa ya qanqantar da kai ga Ubangijinsa ya ce: “Ya Ubangiji, da ka ga damar halakar da su, da mu, da ka halakar da su, tun kafin su zo nan, Ya Allah zaka halaka mu da abin masu raunin hankalin cikinmu suka yi? Abin da mutanena suka yi na bautar xan-maraqi ba komai ba ne, face jarrabawa, kana vatar da wanda ka so, ka shiryar da wanda ka so, kai ne majivincinmu, ka gafarta mana zunubanmu, ka yi mana rahama da rahamarka mai yalwa, Kai ne mafi alherin wanda yake gafarta zunubai, ya yi afuwa a kan laifi.

✿ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - A cikin waxannan ayoyi akwai dalilin da yake nuna yin kuskure a cikin ijthadi tare da bayyanar dalilai, ba za a yi wa ma’abocinsa uzuri ba, yayin yi masa hukunci, shi ne abin da malaman fiqihu suke kira da ijthadin da ya yi nisa daga gaskiya. 2 - Yana daga cikin ladabin addu’a, mutum ya fara da kansa, don Annabi Musa ya fara addu’arsa da nema wa kansa gafara, don ladabi ga Allah, cikin abin da ya bayyana na fushi, sannan ya nema wa xan uwansa gafara, bai sani ba ko wani abu ya bayyana na sakaci daga gare shi, ko kuma ya yi sassauci wajen tsawatar wa daga bauta wa xan-maraqi. 3 - Tsawatar wa daga fushi da abin da yake haifarwa na rufewar hankali, don haka ma Allah ya yi amfani da kalmar dake nuna shiru a larabci, dangane da fushi, (Allah ya ce, yayin da fushi ya yi shiru ga Annabi Musa) kamar ka ce shi ne mai umarni da hani ga Annabi Musa. 4 - Wajabcin kiyaye wa daga fushin Allah, da tsoron kamunsa, ka duba matsayin Annabi Musa a wajen Ubangijinsa, kuma ka duba yadda ya ji tsoron fushin Ubangijinsa.

156 “Ka sanya mu cikin waxanda ka girmama su da ni’ima da lafiya a wannan rayuwa, ka datar da su ga aiki nagari, ka sanya mu daga cikin waxanda ka tanadar musu da Aljannah, cikin bayinka nagari, a ranar alqiyama, mun tuba, mun koma zuwa gare ka, mun tabbatar da gazawar mu. Sai Allah Maxaukakin Sarki ya ce: “Azabata ina samar da ita ga wanda na ga dama, daga waxanda suka aikata abubuwan da suke jawo tavewa, rahamata kuwa ta yalwaci komai a duniya, babu wani abin halitta face rahamar Allah ta isa gare shi, falalarsa da kyautatawarsa ta lulluve shi, da sannu zan rubuta rahamata a lahira ga waxanda suke tsorona, ta hanyar kamanta umarni na, da nisantar abubuwan da na hana, da waxanda suke bada zakkar dukiyoyinsu ga waxanda suka cancanta, kuma waxanda suke imani da ayoyinmu.

157 Waxanda suke bin Annabi Muhammad, Annabin da bai iya karatu da rubutu ba, kaxai ana masa wahayi ne daga Ubangijinsa, Shi ne wanda suke samun sunansa da siffofinsa da abin da aka saukar masa a rubuce a cikin Attaura, littafin da aka saukar wa Annabi Musa, da Injila da aka saukar wa Annabi Isa (A.S). yana umartar su da abin da a ka san mai kyau ne, yana hana su abin da a ka san mummuna ne a hankalce, yana halatta musu daxaxan abubuwan da babu cuta a cikinsu, na abinci da kayan sha, da auratayya, yana haramta musu munanan abubuwa daga cikinsu, yana kawar musu da abubuwa masu nauyi da aka xora musu aikata su, kamar

wajabcin kashe wanda ya yi kisa, da gangan ya yi koda mantuwa. Waxanda suka yi imani da shi daga Bani Isra’il da waninsu, suka girmama shi, suka taimake shi a kan wanda ya yi qiyayya da shi daga cikin kafirai, suka bi Alqur’anin da aka saukar masa, wanda yake kamar haske mai shiryarwa gare shi, waxannan su ne waxanda suka rabauta, suka samu abin da suke nema, kuma aka nisantar da su daga abin da suke tsoro.

158 Ya kai wannan Manzo, ka ce: “Yaku mutane, ni Manzon Allah ne gareku gaba xaya, larabawanku da waxanda ba larabawa ba, wanda shi kaxai ne yake da mulkin sammai da qassai, babu wani abin bauta wa da gaskiya sai shi, tsarki ya tabbata a gare shi, yana raya matattu, yana kashe rayayyu. Ku yi imani da Allah yaku mutane, ku yi imani da Annabi Muhammad (S.A.W) manzonsa, wanda ba ya karatu baya rubutu, kaxai ya zo da wahayi ne daga Ubangijinsa. Wanda ya yi imani da Allah, ya yi imani da abin da aka saukar masa, da abin da aka saukar wa Annabawan da suke gabaninsa, ba tare da rarrabewa ba, ku bi shi a cikin abin da ya zo da shi daga Ubangijinsa, don fatan ku shiriya zuwa ga abin da yake maslaharku ne a duniya da lahira. Yayin da Allah ya ambaci abin da ya ambata daga Bani Isra’il na bauta wa xan-maraqi, sai Allah ya ambaci cewa a cikinsu akwai al’umma da suka savawa waxanda suka bautawa xan-maraqi, ya ce:

159 Daga cikin mutanen Annabi Musa Bani Isra’il akwai jama’ar da suke kan hanya madaidaiciya, a kan addini ingantacce, suna kiran mutane zuwa gare shi, suna hukunci da adalci, ba sa zalunci.

★ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

- 1 - Attaura da Injila sun qunshi dalilai bayyanannu a kan aiko Annabi Muhammad (S.A.W) da gaskiyarsa.
- 2 - Rahamar Allah ta yalwaci dukkan komai, sai dai rahamarsa ga bayinsa mataki-mataki ce, ta bambanta gwargwadon imani da aiki nagari.
- 3 - Addu’a tana iya zama a jumlace, kuma tana iya zama filla-figilla, gwargwadon hali. Annabi Musa a nan ya dunqule addu’arsa.
- 4 - Daga cikin adalcin Allah, adalci ga Muminan da suke ‘yan kaxan, Allah ya ambaci siffofi marasa kyau, masu kore shiriya ga Bani Isra’il, ta yadda wani zai yi zaton duk haka suke, sai Allah Maxaukakin Sarki ya ambaci wasu jama’a daga cikinsu shiryayyu a kan tafarki madaidaici.

وَأَكْتَبْنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ
 إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي
 وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتَبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ
 الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
 الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ
 فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ
 عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ
 الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ
 عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا
 النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٥٧﴾
 قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي
 لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
 فَأَمْسُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
 وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾ وَمِن
 قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٩﴾

وَقَطَّعَهُمْ أَثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ
 مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ وَآنَ اضْرَبَ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ
 فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ
 مَشْرِبَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَّ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ
 الْمَنَّٰنَ وَالسَّلْوَىٰ كُلُّوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا
 ظَلَمُونَا وَلَا كُنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٦٠﴾
 وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا
 حَيْثُ شِئْتُمْ وَفُولُوا حِطَّةً وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا
 تَعْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَتِكُمْ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ
 ﴿١٦١﴾ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ
 لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا
 يَظْلِمُونَ ﴿١٦٢﴾ وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ
 حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ
 حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ
 كَذَٰلِكَ نَبَلِّغُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٣﴾

160 Mun kasa Bani Isra'il qabila goma sha biyu, a lokacin da suka nemi Annabi Musa ya roqqa musu Allah, ya shayar da su ruwa, sai muka yi wahayi gare shi, muka ce: "Ya Musa ka doki dutse da sandarka". Sai Annabi Musa ya doki shi, sai idanuwan ruwa goma sha biyu suka buxe, adadain qabilunsu, goma sha biyu, kowace qabila ta san wurin da za ta sha ruwanta, wanda ya kevanta da ita, wata qabila daban ba za ta yi tarayya da ita ba. Muka yi musu inuwa da gajimarai, yana tafiya tare da su, yana tsayawa idan sun tsaya. Muka saukar musu da ni'imarmu, abin sha mai daxi, kamar zuma, da tsuntsu qarami, mai dacin nama, kamar tsuntsun fakara. Muka ce da su: "Ku ci daga daxaxan abin da muka arzurta ku, ba su tauye mu da komai ba, da abin da suka aikata na zalunci da butulcewa ni'ima, da rashin girmama mu kamar yadda ya cancanta, sai kawunansu suke zalunta, ta hanyar tauye jin daxinsu, da kai su zuwa ga halaka saboda abin da suka aikata na sava wa umarnin Allah da butulce wa ni'imarsa.

161 Ya kai wannan Manzo ka tuna yayin da Allah ya ce wa Bani Isra'il: "Ku shiga Baitil Muqaddas, ku ci daga 'ya'yan itacen garin, a kowane waje da kowane lokaci, ku ce, "Ya Ubangijinmu ka kankare mana zunubanmu". Ku shiga qofar garin kuna sunkuye, masu qanqan da kai ga Ubangijinku, idan kuka aikata haka, sai mu yafe muku zunubanku, kuma zamu qara wa masu kyautatawa da alheri na duniya da lahira".

162 Sai azzalumi daga cikinsu suka canza abin da aka umarce su da shi, suka ce: "Qwaya a cikin Sha'ir", maimakon abin da a ka umarce su da shi, na neman gafara, suka canza aikin da aka umarce su, suka shiga suna jan-gindi, maimakon su shiga suna qanqan da kai ga Allah, suna sunkuyar da kansu, sai muka saukar musu da azaba daga sama saboda zaluncinsu.

163 Ya kai wannan Manzo ka tambayi Yahudu kana mai tina musu da uqubar da Allah ya yi wa magabatansu, dangane da qissar alqaryar da ta kasance kusa da kogi, yayin da suka qetare iyakokin Allah, na yin kamun kifi a ranar Assabar bayan an hana su, yayin da Allah ya jarrabe su, kifaye suka zama suna zuwa saman kogi ranar Assabar, a sauran kwanakin kuma ba sa zuwa, Allah ya jarrabe su da hakan ne, saboda fitarsu daga xa'a, da aikata savo, sai suka yi dabara wajen kamun kifin, suka riqa kafa komarsu, suna haqa rami, sai kifayen su shiga ranar Assabar, idan lahadi ta zo, sai su kame su, su cinye.

✿ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyin Suke Koyarwa:

1 - Jayayya da butulci sababi ne, na rashin samun ni'ima.

2 - Daga sabubban da suke kawo uquba da saukar azaba, yin dabara a cikin sava wa shari'a, saboda hakan zalunci ne da qetare iyakokin Allah.

3 - Allah ya rubuta wa Bani Isra'il qasqanci da talauci, ya yi shelar a kowane lokaci zai aiko musu da wanda zai xanxana musu azaba, saboda zaluncinsu da karkacewarsu.

164 Ya kai wannan Manzo ka ambaci yayin da wasu jama'a a cikin waxancan mutane, suke hana aikata mummunan aiki (wato kamun kifi ranar da aka hana su, ranar Assabar), suna jan kunnensu, sai wasu jama'a daban suka ce musu: "Don me kuke nasiha ga jama'ar da Allah zai halaka ta a duniya, saboda abin da suke aikata wa na savo, ko kuma ya yi mata azaba mai tsanani ranar alqiyama?". Sai masu yi musu nasihar suka ce musu: "Muna musu nasiha ne, don neman uzuri a wurin Allah, ta hanyar yin abin da aka umarce mu, na umarni da ayyuka masu kyau, da hani daga mummuna, don kada ya kama mu idan muka bari, kuma ko su sa amfanu da wa'azin, su bar abin da suke kai na savo".

165 Yayin da masu savon suka bijire daga abin da masu wa'azin suka tunatar da su, suka qi bari, sai muka tseratar da waxanda suka hana mummunan aiki daga azaba, muka kama waxanda suka yi zaluncin qetare iyaka na yin kamun kifi ranar assabar, da azaba mai tsanani, saboda fitar su daga xa'ar Allah, da dagewarsu a kan savo.

166 Yayin da suka qetare iyaka a cikin savon Allah, don girman kai da taurin kai, ba su wa'azantu ba, sai muka ce da su: "Ya ku masu savo, ku zama birrai maqasqanta", sai suka zama kamar yadda muka yi nufi, saboda lamarinmu idan muna nufin abu, sai mu ce: "kasance" sai ya kasance".

167 Ya kai wannan Manzo ka tuna lokacin da Allah ya sanar a fili, ba a voye ba, cewa: "Tabbas Wallahi zai aiko wa Yahudawa wanda zai qasqanta su, ya wulaqanta su a rayuwarsu ta

وَأَذَقَاتُ أُمَّةٍ مِّنْهُمْ لِمَ تَعْظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ
عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعذِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَعَلَاهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾
فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ
وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَّيْسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٥﴾
فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَّآلِهِمْ أَعْنَهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٦٦﴾
وَأَذَاتُ ذُنُوبِكُمْ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَن يَسُومُهُمْ
سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٧﴾
وَقَطَعْنَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَّمًا مِّنْهُمْ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ
دُونَ ذَلِكَ وَبَلَّوْنَهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿١٦٨﴾ فَخَلَفَ مِنْ بَعدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ
يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ سَيُغْفِرُ لَنَا وَإِن
يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ
أَن لَّا يَقُولُوا عَلَىٰ اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالذَّارُ الْآخِرَةُ
خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦٩﴾ وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ
بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾

duniya, har zuwa ranar alqiyama. Haqiqa Ubangijinka – Ya wannan Manzo – mai gaggawar hisabi ne ga mai savo, har ma ya kan gaggauta masa uquba a duniya, kuma haqiqa Shi Allah mai yawan gafarar zunubai ne, ga wanda ya tuba daga cikin bayinsa, kuma mai jinƙai ne gare su". 168 Mu rarrabasu a bayan qasa, mun kekketa su a qungiya-qungiya, bayan da, sun kasance a haxe, daga cikinsu akwai mutanen kirki, waxanda suke tsaye a kan haqqoqin Allah da haqqoqin bayinsa. Kuma daga cikinsu akwai matsakaita. Sannan daga cikinsu akwai waxanda suka yi wa kansu varna da savo, muka jarrabesu da sauqi da tsanani da fatan zasu bar abin da suke kai. 169 Sai wasu munanan mutane suka maye bayan waxannan, sun karvi Attaura daga magabatansu, suna karanta ta, amma ba sa aiki da abin da yake cikinta, suna karvar cin hancin abin duniya maqasqanci, don su canza littafin Allah, da hukuncin da abin da ba a saukar a ciki ba, suna rayawa a zuciyarsu Allah zai gafarta musu zunubansu, idan wani xan abin duniya ya zo musu, sai su yi ta karva, lokaci bayan lokaci. Ashe Allah bai riƙi alqawura da yarjejeniya a kan waxannan ba, cewa ba za su fahi komai dangane da Allah, sai gaskiya ba, ba canji, ba jirkita wa?. Ba jahilci ba ne, ya sa suka bar aiki da littafin Allah, a'a suna sane, sun karanta abin da yake cikinsa, sun san shi, don haka zunubinsu ya fi tsanani, kuma gidan lahira da abin da yake cikinsa na ni'ima dauwamammiya ya fi alheri daga wannan xan abin jin daxin mai gushewa, ga wanxa suke tsoron Allah, suke kamanta umarninsa da nisantar abubuwan da ya hana. Yanzu waxannan masu karvar xan kayan jin daxin duniya ba su hankalta ba, su san abin da Allah ya tanadar wa masu tsoronsa a lahira ya fi alheri ya fi wanzuwa?!. 170 Waxanda suka yi riƙo da littafi, suna aiki da abin da yake ciki, suna tsaida sallah, ta hanyar kiyaye ta a kan lokutanta da sharuƙƙanta, da wajibanta, da sunnoninta, Allah zai saka musu a kan ayyukansu, Allah ba ya tozarta ladan wanda aikinsa na qwarai ne.

✦ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Idan azabar Allah ta sauka a kan wasu mutane, saboda zunubansu, Sai Allah ya tseratar da waxanda suke umarni da kyakkyawan aiki da hana mummunan aiki, daga cikinsu. 2 - Wajibi ne a kiyayi azabar Allah, wadda za ta iya zama mai ban tsoro a duniya, kamar yadda Allah ya yi wa wasu jama'a daga cikin Bani Isra'il, yayin da ya shafe su, suka zama birrai saboda taurin kansu. 3 - Duk yadda ni'imar duniya ta bayyana babba, to qarama ce a kan ni'imar lahira mai dauwama. 4 - Mafificin ayyukan bayi bayan imani da Allah, shi ne tsaida sallah, saboda ita ce ginshiƙin addinin.

وَإِذْ تَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ
 خُذُوا مَاءَ آتِنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧١﴾
 وَإِذْ أَخَذْنَا مِنْ بُنَىٰ آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ
 عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ
 الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾ أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ
 آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا
 بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾ وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ
 يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾ وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ
 مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿١٧٥﴾ وَلَوْ شِئْنَا
 لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ
 كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلَ عَلَيْهِ يَلْهَثَ أَوْ تَرَكَهٗ
 يَلْهَثَ ذَٰلِكَ مِثْلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَافْضِصْ
 الْقِصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾ سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذِينَ
 كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنفُسَهُمْ كَانُوا بِطَالِمُونَ ﴿١٧٧﴾ مَن يَهْدِ اللَّهُ
 فَهُوَ الْمُهْتَدِىٰ وَمَن يُضِلِلْ فَلَا وَلِيكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾

171) Ya Annabi Muhammad ka tuna lokacin da muka ciro dutse, muka xaga shi a saman Bani Isra'il, yayin da suka qi karvar abin da yake cikin Attaura, dutsen ya zama kamar gajimarai, ya yi wa kansu inuwa, suka tabbatar da faxowa kansu zai yi, aka ce da su: "Ku riqi abin da muka baku da kyau da qarfi da azama, ku tuna abin da yake cikinsa na hukunce-hukuncen da Allah ya shar'anta muku, ka da ku manta, ko kwa ji tsoron Allah idan kuka tsayar da hakan".

172) Ka tuna - ya Annabi Muhammad - yayin da Ubangijinka ya fitar da zurriyar 'yan Adam daga tsatsonsus, ya tabbatar da su a kan tabbatar da ayyukan Allah (Rububiyyah), a bisa abin da ya halicce su a kai, na tabbatar da cewa Allah ne ya halicce su, kuma shi ne Ubangijinsu, ya ce da su: "Ba ni ne Ubangijinku ba?" Sai suka ce gaba xayansu: "Haka ne, Kai ne Ubangijinmu". Sai ya ce: "Da ma na jarrabeku ne, na riqi alqawari a kanku, don ka da ranar alqiyama ku yi musun hujjar Allah a kanku, ku ce, mu bamu san haka ba".

173) Ko ku kafa hujja da cewa iyayenku su ne waxanda suka warware alqawari, suka yi shirka da Allah, ku kuma koyi kuke da iyayenku a cikin abin da kuka same su a kai na haxa Allah da wani a wajen bauta (Shirka), don haka kuka ce: "Yanzu ya Ubangijinmu zaka kama mu da abin da iyayenmu suka aikata, waxanda su ne suka vata ayyukansu da shirka, don haka sai ka yi mana azaba?, bamu da laifi saboda bamu sani ba, kuma mun kwaikwayi iyayenmu ne".

174) Kamar yadda muka bayyana ayoyi a cikin makomar al'ummun da suka qaryata, haka muke bayyana wa waxannan, ko za su dawo daga barin abin da suke kai na shirka zuwa kaxaita Allah da bauta masa shi kaxai, kamar yadda ya zo a cikin alqawarin da suka xaugar wa Allah da kansu. 175) Ya kai wannan Manzo ka karanta wa Bani Isra'il labarin wani mutum daga cikinsu, mun bashi ayoyinmu, ya san su, ya fahimci gaskiyar da suka nuna, sai dai bai yi aiki da su ba, ya bar su, ya fita daga cikinsu, sai Shaixan ya haxu da shi, ya zama abokinsa, sai aka wayi gari yana cikin vatattu, halakakku, bayan da yana cikin shiryayyu. 176) Da mun ga damar amfanarsa da waxannan ayoyi da mun xaga shi da su, shi ne mu datar da shi ga aiki da su, ya xaukaka duniya da lahira, sai dai shi ya riga ya zavi abin da zai kai shi zuwa ga tavewa, yayin da ya karkata zuwa ga sha'awar duniya, ya zavi duniyarsa a kan lahirarsa, ya bi abin da zuciarsa take so na varna. Misalinsa a wajen tsananin kwaxayin duniya, kamar Kare ne, wanda a kowane hali yake cikin lallage, idan yana kwance yana lallage, idan an kore shi yana lallage. Wannan misali da aka ambata kamar misalin mutane ne vatattu, saboda qaryata ayoyinmu. Ya kai wannan Manzo ka basu labarai, ko za su yi tunani, su tsawatu daga abin da suke kai na qarya da vata. 177) Babu mutanen da suka fi muni fiye da waxanda suka qaryata hujjojinmu da dalilanmu, ba su gasgata da su ba, don haka suna zaluntar kansu da jefata cikin halaka. 178) Wanda Allah ya datar da shi da shiriya zuwa ga tafarki madaidaici, to wannan shi ne shiryayye na gaskiya, wanda ya nisantar da shi daga tafarki madaidaici, to waxannan su ne waxanda suka tauye wa kansu rabo na gaskiya, waxanda suka yi hasarar kawunansu da iyalansu ranar alqiyama. Wannan ita ce hasara mabayyaniya.

◆ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Manufar saukar da littattafai daga sama shi ne aiki da abin da suka hukunta, ba wai karantasu da rera su da baki kawai ba, wannan barinsu ne, ba riqo da su ba ne. 2 - Tun daga lokacin da Allah ya halicci xan adam, ya halicce shi a kan riskar dalilan kaxaita Allah, idan halittar xan adam ta zama lafiyayya, ba abin da ya shige ta, ta vata ta wajen riskar dalilan, idan ya zama haka, sai ka ga ya yi aiki da abin da gaskiya ta nuna. 3 - A cikin ayoyin akwai izna ga waxanda aka datar da su ga aiki da ayoyin Alqur'ani, saboda su san falalar Allah da ya yi musu, wajen datar da su da aiki da ayoyin, saboda zukatansu su tsarkaka. 4 - A cikin ayoyin akwai koyawa musulmai fuskantar Allah Maxaukakin Sarki wajen neman shiriya, da neman tsari daga hanyoyin vata.

179) Tabbas mun halicci da yawa daga cikin aljannu da mutane don wutar Jahannama, saboda mun san abin da za su aikata, suna da zukata amma basa gane abin da zai amfane su ko ya cutar da su da ita, suna da idanu amma basa ganin ayoyin Allah da suke cikin kawunansu da sasanni da su, ballantana su yi izina da su, suna da kunnuwa amma basa jin ayoyin Allah, su lura da abin da yake cikinsu da su. Masu waxannan siffofi kamar dabbobi suke wajen rashin hankali, kai da yawa daga cikinsu sun fi dabbobi nisa a cikin vata, kuma waxannan su ne gafalallu daga imani da Allah da ranar lahira.

180) Allah yana da sunaye mafiya kyau, waxanda suke nuna xaukakarsa da cikas kamalarsa, ku kama qafa da su, zuwa ga Allah, cikin neman abin da kuke so, ku yabe shi da su. Ku qyale waxanda suke karkace wa gaskiya a cikin waxannan sunaye, su sanya su ga wanin Allah, ko su kore su daga gare shi, ko su canza ma'anarsu, ko su kamanta waninsa da su, zai saka wa waxannan da suke karkatar da su daga gaskiya, da azaba mai raxaxi saboda abin da suke aikatawa.

181) Daga cikin waxanda muka halitta akwai wasu jama'a da suke shiriya zuwa ga gaskiya da kansu, kuma suna kiran waninsu zuwa gare ta, kuma suna hukunci da adalci, ba sa zalunci.

182) Waxanda suka qaryata da ayoyinmu, basu yi imani da ita ba, suka yi jayayya da ita, zamu buxe musu qofofin arziki, ba don girmama su ba, sai don yi musu talala, har sai sun ci gaba da abin da suke, sannan sai azabarmu ta same su, a lokacin da basa

zato. 183) Ina jinkirta musu uquba har sai sun yi zaton ba za a yi musu uquba ba, sai su ci gaba da qaryatawarsu da kafircinsu, har azaba ta zama ninkin-ba-ninkin a kansu. Haqiqa makircina mai qarfi ne, sai in bayyana musu kyautatawa, amma ina nufin qasqanci gare su. 184) Shin waxannan masu qaryata ayoyin Allah da manzonsa baza su yi tunani ba, su yi aiki da hankulansu, don ya bayyana gare su Annabi Muhammad ba mahaukaci ba ne, kaxai shi Manzon Allah, ya aiko shi, don tsoratar wa daga azabar Allah, tsoratar wa mabayyaniya?.

185) Yanzu waxannan ba su kalli mulkin Allah cikin sammai da qassai ba, kallo na izna, su kalli abin da Allah ya halitta a cikinsu na dabbobi da tsirrai da sauransu, su yi tunanin ajalinsu, wanda ya kusa ya qare, su tuba kafin lokaci ya wuce, idan basu yi imani da Alqur'ani da abin da yake cikinsa na alqawarin ni'ima da azaba ba, to da wanne littafi za su yi imani?! 186) Wanda Allah ya tavar da shi daga barin shiriya zuwa ga gaskiya, Allah ya vatar da shi daga tafarki madaidaici, to babu mai shiryar da shi. Allah yana qyale su a cikin vatansu da kafircinsu suna ximuwa, ba sa shiriya zuwa ga komai. 187) Waxannan masu qaryata wa da taurin kai a kan alqiyama suna tambaya, a wane lokaci alqiyamar zata faru, a san lokacinta?. Ka ce – ya Annabi Muhammad – “Ni, ko wani na, babu wanda ya san lokacinta, kaxai iliminta yana wurin Allah shi kaxai, ba wanda zai bayyana lokacinta da aka qaddara sai Allah, lamarin bayyanarta ya vuya ga ma'abota sammai da qassai, baza ta zo muku ba, sai ba shiri kwatsam”. Haka nan suna tambayarka dangane da alqiyama, kamar kai mai kwaxayin sanin lokacinta ne, basu sani cewa kai baka tambayar Ubangijinka a kanta ba, saboda cikakken saninka ga Ubangijinka. To ka ce da su – ya Muhammad –: “Kaxai ilimin tashin alqiyama yana wajen Allah shi kaxai, amma mafi yawan mutane ba su san hakan ba”.

✿ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Allah ya halittawa xan adam hanyoyin samun ilimi, su ne, zukata, da idanuwa, da kunnuwa, saboda su yi amfani da su, su kuma kare kansu daga cuta. 2 - Roqon Allah da sunayensa mafiya kyau, sababi ne na amsa addu'a, ana so a roqi abin da ake nema, da sunan da ya dace da wannan abin da ake neman, kamar a ce: “Ya Allah ka karvi tubana, haqiqa kai mai yawan karvar tuba ne”. 3 - Tunani cikin girman sammai da qassai, da amfani da wannan tunani don isa zuwa ga Allah ne ya cancanta da bauta, ba waninsa ba, kuma shi ne wanda ya kaxaita da yin komai.

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ
بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا
أُولَئِكَ كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾ وَلِلَّهِ
الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ
سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾ وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ
وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٨١﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم
مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾ وَأَمَلِي لَهُمْ إِنْ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾ أَوَلَمْ
يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِم مِّنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٨٤﴾
أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ
مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ
بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٥﴾ مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ
فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا
قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلا هُوَ ثَقُلَتْ فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لا تَأْتِيكُمْ إِلا بَغْتَةً يَسْتَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا
قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِن أَكْثَرُ النَّاسِ لا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾

188 Ka ce – Ya kai Muhammad –: “Ba zan iya jawo wa kaina amfani ba, ko yaye wa kaina cuta, sai dai abin da Allah ya ga dama, kuma duk wannan na Allah ne, ban san komai ba, sai abin da Allah ya sanar da ni, ban san gaibu ba, da na san gaibu da na aikata abubuwan da na san za su jawo min amfani, su kawar min da varna, saboda zan san abubuwa kafin faruwarsu, da yadda za su kasance bayan sun faru, ni ba kowa ba ne face Manzo daga wajen Allah, ina tsoratar wa a kan azabarsa mai raxaxi, ina kuma yin bushara da ladansa mai girma ga mutanen da suka yi imani da ni Manzo ne, daga Allah, suka gasgata abin da na zo da shi”. 189 Yaku maza da mata Allah ne ya samar da ku, daga rai guda xaya, shi ne Annabi Adam (A.S), daga Annabi Adam ya halicci matarsa Hauwa’u, ya halicce ta daga qashin haqarqarinsa, don Annabi Adamu ya samu abin xebe kewa, kuma ya samu nutsuwa. Yayin da ya sadu da ita, sai ta xauki ciki maras nauyi, ba ta san da shi ba, saboda a farkonsa yake, ta ci gaba da ayyukanta, bata jin nauyin cikin, yayin da ta yi nauyi, lokacin da cikin ya girma, sai mijin da matar suka roqi Allah, suka ce: “Ya Ubangijinmu idan ka bamu yaro mai cikakkiyar halitta kyakkyawa, zamu kasance cikin masu gode wa ni’imarka”.

190 Yayin da Allah ya amsa addu’arsu, ya basu xa nagari, kamar yadda suka roqa, sai suka sanya wa Allah abokan tarayya cikin abin da ya ba su, suka bautar da yaron ga waninsa, suka kira shi da “Abdul Haris”. Allah ya xaukaka, ya tsarkaka daga dukkan wani abokin tarayya, Shi kaxai ne ya

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ
 أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَأَسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ
 إِنَّ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ
 مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا
 تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلتْ دَعَوَا
 اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِن آتَيْتَنَا صَالِحًا لَنُكَونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٨٩﴾
 فَلَمَاءَ آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَاءَ آتَاهُمَا فَتَعَالَى
 اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٩٠﴾ أَيَشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ
 ﴿١٩١﴾ وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٢﴾
 وَإِن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ سِوَاءَ عَلَيْكُمْ أَدْعَاوتُهُمْ
 أَمْ أَنْتُمْ صَاهِتُونَ ﴿١٩٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ
 أَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِن كُنْتُمْ
 صَادِقِينَ ﴿١٩٤﴾ أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبِطُّشُونَ
 بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ
 بِهَا قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوا فَلَا تُنظِرُونَ ﴿١٩٥﴾

kaxaita da ayyuka da bauta. 191 Yanzu zasu sanya waxannan gumaka abokan tarayya ga Allah, a wajen bauta, alhali sun san gumakan ba sa halittar komai, ballantana su cancanci bauta, su kansu halittarsu a ka yi, to ta yaya zasu sanya su abokan tarayya ga Allah?!. 192 Waxannan abubuwan bautar ba zasu iya taimakon masu bauta musu ba, baza su iya taimakon kawunansu ba, to ta yaya zasu bauta musu?!. 193 Yaku Mushirikai, idan zaku kira waxannan gumaka, da kuka riqe su alloli koma bayan Allah, da za ku kira su zuwa ga shiriya, baza su amsa muku zuwa ga abin da kuke kiransu gare shi ba, baza su bi ku ba, duk xaya ne a wurinsu kun kira su, ko kun yi shiru baku kira su ba, saboda daskararrun abubuwa ne, basu da hankali, basa ji, basa magana. 194 Waxanda kuke bauta wa koma bayan Allah – Ya ku mushirikai – su ma halittar Allah ne, mallakarsa ne, irinku ne, duk da cewa kun fi su, saboda ku rayayyu ne, kuna magana, kuna tafiya, kuna ji, kuna gani, amma gumakanku ba haka suke ba, ku kira su, su amsa muku in gaskiya ne abin da kuke da’awa a kansu. 195 Shin waxannan gumaka da kuka riqa abubuwan bauta, suna da qafafu da suke tafiya da su, don su biya muku buqatunku? Ko suna da hannaye da suke kare ku da qarfi da su? Ko suna da idanuwa da suke ganinku da su, idan kun bar inda suke, su baku labari? Ko suna da kunnuwan da suke jin abin da ya vuya gare ku da su, su sanar da ku. Idan ba su da waxannan gaba xaya, to ta yaya kuke bauta musu, don fatan samun amfani, ko kawar da cuta? Ka ce wa waxannan mushirikai – Ya kai wannan Manzo – ku kira waxanda kuka daidaita su da Allah, sannan ku yi dabarar cutar da ni, kada ku jinkirta min”.

✿ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - A cikin waxannan ayoyi akwai bayanin jahilcin wanda yake kiran Annabi (S.A.W) don ya samu wani amfani, ko ya kawar masa da wata cuta, saboda a samun amfani na daga abin da aka aiko shi da shi, na bushara da gargaxi. 2 - Saboda falalar Allah sai ya sanya matar mutum daga irin nau'insa, don ya saba da ita, ya samu xebe kewa da ita, ba zai damu da nisantarta ba, kuma don hikimar Allah ta tabbata, ta yaxuwar zuriyya. 3 - Bai dace ga mutum mai daraja, cikakke a cikin halittu ya shagalta da bautar maqasqanci, wulaqantacce daga duwatsu da katako da sauransu ba, na daga Allolin qarya. 4 - Wajibi ne a kan mai hankali ya bauta wa Allah, domin shi ne wanda zai samar masa da amfani a addini, na saukar da littattafan da suka qunshi ilimuka masu girma a addini, da amfanin duniya, ta hanyar jivintar salihan bayinsa da kiyaye su da taimakonsu, qiyayyar waxanda suka qi su, ba zata cutar da su ba.

196 Mataimakina shi ne Allah, wanda yake kiyayeni, bana fatan komai a wurin wani, bana tsoron komai daga gumakanku, shi ne wanda ya saukar min da Alqur'ani, wanda yake shiriya ga mutane, kuma shi ne yake jivintar salihan bayinsa, ya kiyaye su, ya taimake su. 197 Waxanda kuke kira – Ya ku mushirikai – daga waxannan gumaka, baza su iya taimakonku ba, baza su iya taimakon kansu ba, su gajiyayyu ne, to ta yaya kuke kiransu koma bayan Allah?!. 198 Yaku mushirikai idan kuka kira gumakanku, waxanda kuke bauta wa koma bayan Allah zuwa ga shiriya, basa jin kiranku, zaka gan su suna fuskantarka da idanuwan da aka yi musu, alhali su daskararru ne, basa gani. Saboda sun kasance suna yin gumaka a kamannin xan adam ko dabbobi, suna da hannaye da qafufuwa da idanu, amma daskararru ne, ba su da rai, kuma basa motsi.

199 Ya kai wannan Manzo ka karva daga mutane abin da zukatansu suka yi rangwame da shi, da abin da ya sauwaqa na halaye da ayyuka daga gare su, kada ka xora musu abin da xabi'arsu baza ta iya ba, hakan zai kore su. Ka yi umarni da duk wata magana mai kyau, da aiki mai kyau, ka kawar da kai daga wawaye, kada ku fuskance su da wawancinsu, duk wanda ya cuce ka, kada ka cuce shi, wanda ya hana ka, kada ka hana shi.

200 Ya kai wannan Manzo idan ka ji alamun Shaixan ya shafe ka da waswasi ko hana ka aikata alheri, to ka koma zuwa ga Allah, ka nemi fakewa da shi, Haqiqa yana jin abin da kuke faxa, ya san da neman fakewarka, kuma zai kare ka daga Shaixan xin.

201 Waxanda suka ji tsoron Allah, ta hanyar kamanta umarninsa, da nisantar abubuwan da ya hana, idan waswasi ya same su daga Shaixan, har suka aikata zunubi, sai su tuna girman Allah da uqubarsa ga masu savo, da ladansa ga masu xa'a, sai su tuba daga zunubansu, su koma zuwa ga Ubangijinsu, sai ka ga sun daidaita a kan gaskiya, su farka daga abin da suke yi, kuma su hanu. 202 'Yan uwan Shaixan daga fajirai da Shaixanu baza su gushe suna qara vatar da su ba, daga zunubi zuwa zunubi, ba sa dainawa. Su Shaixanun basa daina vatar da su, su fajiran mutane basa daina miqa wuya da aikata sharri. 203 Ya kai wannan Manzo idan ka zo da aya, sai su qaryataka, su bijire mata, idan baka zo musu da aya ba, sai su ce: "Ina ma ka qirqiro wata aya daga wajenka". To ka ce da su – Ya kai wannan Manzo – ba zan iya zuwa da aya daga karan-kaina ba, ina bin abin da aka yi min wahayi ne. Wannan Alqur'ani wanda nake karanta muku hujjoji ne da dalilai daga Allah, Mahaliccinku, mai tsara al'amuranku, kuma shiriya ne da rahama ga bayinsa mumina, amma waxanda ba mumina ba, su vatattu ne marasa arziki". 204 Idan aka karanta Alqur'ani, ku saurari karatunsa, kada ku yi magana, kada ku shagalta da waninsa, don fatan Allah ya jiqan ku. 205 Ya kai wannan Manzo, ka ambaci Ubangijinka, kana mai qanqan da kai, mai tawaali'u, mai tsoronsa, ka sanya addu'arka tsaka-tsaki, tsakanin xaga murya da sassauta ta, a farkon yini da qarshensa, saboda falalar waxannan lokutan guda biyu, kada ka zama cikin gafalallu daga ambaton Allah Maxaukakin Sarki. 206 Waxanda suke wajen Ubangijinka – Ya kai wannan Manzo – daga Mala'iku basa girman kai daga bauta masa, tsarki ya tabbata a gare shi, suna jayuwa, suna miqa wuya, basa gajiya. Suna tsarkake Allah dare da rana daga abin da bai dace da shi ba, kuma gare shi kaxai suke yin sujjada.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - A cikin waxannan ayoyi akwai bushara ga musulmin da suke tsayayyu a kan tafarkin Annabinsu da cewa Allah zai taimake su, kamar yadda ya taimaki Annabinsa da mabiyansa. 2 - A cikin ayoyin nan akwai matattarar halaye nagari, wajibi ne a kan bawa ya yi afuwa ga wanda ya zalunce shi, ya ba wanda ya hana shi, ya sada zumuncin wanda ya yanke masa.

3 - Wajibi ne a kan bawa idan wata cuta daga Shaixan ta same shi, har ya yi wani zunubi, na aikata haramun, ko barin wajibi, to ya nemi gafarar Allah Maxaukakin Sarki, ya riski abin da ya kubce masa da tuba mai zarcewa da kyawawan ayyuka masu shafe munana.

إِنَّ وَلِيََّ اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ
 ١٩٦ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصَرَكُمْ
 وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ١٩٧ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا
 وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ١٩٨ خُذِ الْعَفْوَ
 وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ١٩٩ وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ
 مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٢٠٠ إِنَّ
 الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَافٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا
 فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ٢٠١ وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ
 لَا يُقْصِرُونَ ٢٠٢ وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةٌ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا
 قُلْ إِنَّمَا اتَّبَعُ مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ
 وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٢٠٣ وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ
 فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ٢٠٤ وَادْكُرْ رَبَّكَ
 فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ
 وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ ٢٠٥ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ
 لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ٢٠٦

تَبَيَّنَا ٨

سُورَةُ الْأَنْفَالِ

آيَاتُهَا ٧٥

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَإِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۗ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّت قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تَلَيَّتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ وَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رِبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۗ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۗ كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِن بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَرِهُونَ ۗ يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ۗ وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَن يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ۗ لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ۗ

Daga Manufofin Surar:

Bayanin hukunce-hukuncen jihadi, da abubuwan da suke kawo nasara da faxuwa, ta hanyar bada labarin yaqin Badar.

Tafsir:

1 Ya kai wannan Manzo sahabbanka suna tambayarka a kan ganima, yaya za a raba ta?. Kuma wa za a ba? To ka ce, - Ya kai wannan Manzo – kana mai basu amsa: “Ganima ta Allah ce da Manzonsa, hukuncin sarrafata da rarrabata yana ga Allah da Manzonsa, babu abin da yake kanku sai miqa wuya da jayuwa. Ku ji tsoron Allah – Ya ku Muminai – ta hanyar kamanta umarnin Allah da barin abubuwan da ya hana, ku gyara abin da yake tsakaninku na yanke wa juna da bada baya, ku gyara shi da qauna da sada zumunci da kyawawan halaye da afuwa, ku lazimci bin Allah da Manzonsa, in dai ku Muminai ne na gaskiya, saboda imani yana sa biyayya da nisantar savo. Sun yi wannan tambayar ne bayan yaqin Badar.

2 Muminai na gaskiya su ne waxanda idan aka ambaci Allah (S.W.T) sai zukatansu su ji tsoro, zukatansu da jikinsu su miqa wuya zuwa ga biyayya da xa'a. idan aka karanta musu ayoyin Allah sai su lura da su, su fahimce su, su qara imani a kan imaninsu, kuma ga Ubangijinsu kaxai suke dogara wajen samun amfani da kawar da varna.

3 Su ne waxanda suke dauwama a kan yin sallah, a bisa cikakkun siffofinta a kan lokacinta,

kuma suna ciyarwa ta wajibi da mustahabbi daga abin da muka arzurta su. 4 Waxanda suka siffatu da waxannan siffofi su ne muminai na gaskiya, saboda sun haxa abubuwan imani da musulunci na zahiri, sakamakonsu gidaje masu girma a wajen Ubangijinsu, da gafara ga zunubansu, da arziki mai girma, shi ne abin da Allah ya tanadar musu na ni'ima. 5 Kamar yadda Allah ya karve rabon ganima daga wajenku, bayan kun yi savani a wajen rabonta, ya sanya rabonta gare shi da Manzonsa (S.A.W), to haka Ubangijinka – Ya Manzon Allah – ya umarce ka ta hanyar wahayin da ya saukar maka da fita daga Madinah, don haxuwa da mushirikai, duk da wasu vangare na muminai ba sa son hakan. 6 Waxannan vangare na muminai suna jayayya da kai – Ya kai wannan Manzo – a kan yaqar mushirikai, bayan sun tabbatar da hakan zai faru, kai ka ce ana jansu zuwa ga mutuwa ne alhali suna kallonta ido-da-ido, saboda suke tsananin fita yaqi, saboda ba su shirya ba, kuma basu yi masa tanadi ba.

7 Ya ku muminai masu jayayya, ku tuna yayin da Allah ya yi muku alqawarin samun nasara a kan xaya daga cikin vangarorin mushirikai biyu, ko dai ayarin quraishawa da abin da yake xauke da shi na dukiya, ku xiba a matsayin ganima, ko kuma fita ku yaqe su, ku samu nasara a kansu, amma ku, kuna son samun ayarin, saboda sauqin mamaye shi ba tare da wani yaqi ba, Allah yana nufin da ya tabbatar da gaskiya, ta hanyar umartarku da yaqi, saboda ku kashe manya-manyan mushirikai, ku kama da yawa daga cikinsu, don qarfin musulunci ya bayyana.

8 Kuma don Allah ya tabbatar da gaskiya, ta bayyana musulunci da ma'abotansa, saboda abin da yake bayyana wa na shaidu a kan gaskiyarsa, kuma Allah ya vata varna da abin da yake bayyana wa na hujjoji a kan vacinsa, ko da mushirikai sun qi hakan, Allah zai bayyana shi.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Ya dace bawa ya riqa bibiyar imaninsa, yana qara shi, saboda imani yana qaruwa kuma yana raguwa, yana qaruwa da aikata biyayya, yana raguwa da kishiyar hakan. 2 - Amfanin jayayya shi ne a lokacin da gaskiya ta cakuxe, lamari ya cuxe, amma idan komai ya bayyana, to ba a son komai sai miqa wuya da biyayya da qanqan da kai. 3 - Lamarin raba ganima an bar shi ga Manzon Allah (S.A.W). Makomar hukunce-hukunce tana ga Allah Maxaukakin Sarki da Manzonsa, ba ga waninsu ba. 4 - Tabbatar da nufin Allah na bada nasara ga muminai, saboda tabbatar da gaskiya da vata varna.

9 Ku tuna ranar yaqin Badar yayin da kuka nemi taimakon Allah, ya baku nasara a kan maqiyanku, sai Allah ya amsa muku addu'arku cewa zai taimake ku – Ku mumina – da Mala'iku dubu, sashensu yana bin sashe.

10 Allah bai taimake ku da Mala'iku ba, sai don bushara gareku – Ya ku mumina – a kan cewa Allah zai taimake ku a kan maqiyanku, kuma don zukatanku su samu nutsuwa, da yaqinin samun nasara. Sanna samun nasara ba daga yawan adadi ba ne, ko yawan tanadi, a'a, kaxai nasara daga wajen Allah (S.W.T) take. Haqiqa Allah Mabuwayi ne a cikin mulkinsa, babu mai rinjayarsa, kuma mai hikima ne a cikin shari'arsa da abin da ya tsara.

11 Ya ku mumina ku tuna yayin da Allah ya sanya muku gyangyaxi, don samun aminci daga abin da ya faru a gare ku na tsoron maqiyanku. Yana saukar muku da ruwan sama daga sama, don ya tsarkake ku daga abubuwan da suka faru, ya kawar muku waswasin Shaixan, kuma ya tabbatar da zukatanku, don ku tabbata yayin haxuwa, kuma ya tabbatar da dugadugai ta hanyar dandave yashin da yake wurin, don kada qafufu su zame.

12 Yayin da Ubangijinka – Ya kai wannan Annabi – ya yi wahayi zuwa ga Mala'ikun da Allah ya qarfafa mumina da su a yaqin Badar, ya ce musu: “Ku Mala'iku ina tare da ku da nasara da qarfafawa, ku qarfafa azamar mumina a kan yaqin maqiyansu, zan jefa tsoro mai tsanani a cikin zukan waxanda suka kafirta, ya ku Mala'iku ku doki wuyan kafirai don su mutu, ku doki gavvansu da gefunansu don su kasa yaqarku.

13 Wannan abin da ya faru ga kafirai na kisa da dukan gavnai abin da ya jawo shi, shi ne sun sava wa Allah da Manzonsa, ba su bi umarnin abin da ya umarce su da shi ba, ba su hanu daga abin da aka hana su ba. Duk wanda ya sava wa Allah da Manzonsa a cikin haka, haqiqa Allah mai tsananin uquba ne gare shi, a duniya ta hanyar kisa da kamu, a lahira kuma da wuta.

14 Wannan azabar da aka ambata muku – Ya ku masu sava wa Allah da Manzonsa – ku xanxane ta da gaggawa a nan duniya, a lahira kuma kuna da azabar wuta in kun mutu a kan kafircinku da taurin kanku.

15 Ya waxanda suka yi imani da Allah, suka bi Manzonsa, idan gamu da mushirikai a wajen yaqi, kuna kusa da juna, kada ku karaya, ku juya baya da gudu, ku tabbata a gabansu, ku yi haquri a wajen haxuwa da su, Allah yana tare da ku, da nasararsa da qarfafawarsa.

16 Duk wanda ya juya musu baya, yana mai gudu, ba da niyyar ya juyo zuwa ga yaqinsu ba, ta yadda zai yi gudun ne don yi musu makirci, yana da niyyar ya dawo kansu, ko kuma ya gudu ne ba don ya koma zuwa ga jama'ar musulmi ba, waxanda suke nan, don neman taimakonsu, to in dai ba haka ya yi ba, to ya dawo da fushin Allah, kuma ya cancanta Allah ya yi fushi da shi, wurin zamansa a lahira shi ne Jahannama, tir da wannan makomar ta shi, tir da inda yake juyawa a ciki.

✿ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

1 - A cikin ayoyin akwai bayanin yadda Allah yake kula da halin mumina, da sauwaq musu sabubban da imani yake tabbata da su, dugadugansu suke tsayawa da su, abin qi da waswasin Shaixan ya gushe daga gare su.

2 - Nasara tana hannun Allah, kuma daga wajensa take, ba da yawan adadi ko tanadi take ba, duk da suna da mahimmanci.

3 - Guduwa yayin tsananin yaqi, ba tare da wani uzuri ba, yana daga cikin manya-manyan zunubai.

4 - A cikin ayoyin akwai sanar da mumina qa'idojin yaqi, daga cikinsu akwai xa'a ga Allah da Manzonsa, da tabbata a gaban maqiya, da haquri yayin haxuwa, da ambaton Allah da yawa.

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِآلِفٍ
مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ ﴿٩﴾ وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَى
وَلِنُظَمِّينَ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسُ أَمْنَةً مِّنْهُ وَيُنزِلُ
عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَكُم بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ
رِجْسَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ
﴿١١﴾ إِذْ يُوحَىٰ رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ
ءَامَنُوا سَأَلْتَنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَأَضْرِبُوا
فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَأَضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٣﴾ ذَلِكَ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ
عَذَابَ النَّارِ ﴿١٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ
كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُولُوهُمُ الْآدْبَارَ ﴿١٥﴾ وَمَنْ يُؤَلِّمِهِمْ يُؤَمِّدُ
دُبْرَهُمْ إِلَّا مَتَحَرَّفًا لِّقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ
بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَيَسَّ الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ
 وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَفَعَىٰ وَلِيًّا لِالْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا
 إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾ ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كِيدِ
 الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾ إِن تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الَّتِيحُ وَإِن
 تَنْتَهُوا فهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِن تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ
 فِتْنَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّهُ
 وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ
 لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾ * إِن شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ
 الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَّأَسْمَعَهُمْ
 وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
 ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ
 وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ
 نُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَأَتَقُوا فِتْنَةَ الَّذِينَ الَّذِينَ ظَلَمُوا
 مِنْكُمْ خَاصَّةً وَعَامًّا إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

17) Yaku muminaɓi baku kashe mushirikai ranar yaqin Badar, da dabararku ko qarfinƙu ba, kawai dai Allah ne ya taimake ku a kan hakan. Ya kai wannan Annabi yayin da ka jefi mushirikai, ba kai ka jefe su ba, Allah ne ya jefe su, ta hanyar isar da jifan gare su, kuma domin ya jarrabi muminaɓi da abin da ya yi musu na ni'ima na basu nasara a kan maqiyansu, duk da abin da suke kai na qarancin yawa da tanadi, don su gode masa. Haƙiqa Allah mai jin addu'o'inku ne da maganganunku, Masanin ayyukanku ne, da abin da zai gyara ku.

18) Wannan abin da aka ambata na kashe mushirikai, da jifansu, har aka samu nasara a kansu, suka juya suna gudu, da yi wa muminaɓi ni'imar cin nasara a kan maqiyansu, duk daga Allah ne. Allah mai raunana makircin kafirai ne, waxanda suke yi wa musulunci makirci.

19) Yaku mushirikai idan kun nemi Allah ya afkar da azaba da tsananinsa a kan azzalumi masu qetare iyaka, to Allah ya afkar muku da abin da kuka nema, ya saukar muku da abin da yake azaba ne a kanku, kuma izna ga masu tsoron Allah, idan kuka kame daga neman hakan, to shi ya fi alheri gare ku, ta yi wu ya jinkirta muku, ba zai gaggauta kamaku ba, idan kuka koma da nemansa, da yaqar muminaɓi, zamu dawo da kawo muku azaba da taimakon muminaɓi, jama'arku ba za su amfana muku komai ba, haka nan mataimakanku, komai yawansu da tanadinsu, haka kuma komai qarancin muminaɓi. Allah yana tare da muminaɓi da taimako da qarfafawa, duk wanda Allah yake tare da shi, babu mai rinjayarsa.

20) Ya waxanda suka yi imani da Allah, suka bi manzonsa, ku bi Allah, ku bi Manzonsa, ta hanyar

kamanta abin da ya umarta, da nisantar abin da ya hana, kada ku bijire masa da savawa umarninsa, da aikata abin da ya hana, alhali kuna jin ayoyin Allah ana karanta muku su. 21) Yaku muminaɓi kada ku kasance kamar munafukai da mushirikai, waxanda idan aka karanta musu ayoyin Allah sai su ce: "Mun ji abin da aka karanta mana na Alqur'ani da kunnuwanmu, amma fa ba ji na wa'azantuwa ba, balle su amfanu da abin da suka ji. 22) Mafi sharrin abin yake tafiya a bayan qasa daga halitta a wurin Allah, su ne kuramen da basa jin gaskiya, ji na karwa, bebayan da basa magana, su ne waxanda basa gane umarnin Allah da haninsa. 23) Da Allah ya san a cikin waxannan mushirikai masu qaryata wa akwai alheri, da ya jiyar da su, ji na amfanuwa, wanda zasu gane hujjoji da dalilai da shi, sai dai Allah ya riga ya sani babu alheri a cikinsu, da a ce Allah ya jiyar da su, da sun juya baya daga yin imani saboda taurin kai, suna masu bijirewa. 24) Ya waxanda suka yi imani da Allah, suka bi Manzonsa, ku amsa wa Allah da Manzonsa, ta hanyar jayuwa zuwa ga abin da suka yi umarni da shi, da nisantar abin da suka hana, idan sun kiraku zuwa ga gaskiya wanda a cikinta rayuwarku take. Ku yi yaqini da Allah mai iko ne a kan dukkan komai, yana da iko ya kange tsakaninku da bin gaskiya idan kun yi nufin hakan, bayan da kun qi, ku gaggauta zuwa gare shi, ku yi yaqinin wurin Allah kaxai za a tara ku ranar alqiyama, ya saka muku a kan ayyukanku waxanda kuka aikata a duniya. 25) Ya ku muminaɓi ku kiyayi azabar da bata samun wanda ya yi savo shi kaxai, tana samunsa da waninsa, hakan yana faruwa yayin da zalunci ya bayyana ba a canza shi ba. Ku tabbatar da Allah mai qarfin uquba ne ga wanda ya sava masa, don haka ku kiyayi sava masa.

• **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Duk wanda Allah yake tare da shi, to shi ne mai samun nasara, koda kuwa mai rauni ne, kuma basu da yawa. Wannan kasancewar da Allah zai yi tare da shi, tana zuwa ne gwargwadon abin da muminaɓi suka aikata daga ayyukan imani. 2 - An nemi mumini da ya yi riqo da abubuwan da suke kawo nasara, ya kuma tsaya da abin da Allah ya kallafa masa, sannan ya dogara ga Allah, ya mayar da lamarinsa gare shi. Samun sakamako da cimma manufa wannan yana ga Allah Maxaukakin Sarki. 3 - A cikin waxannan ayoyi akwai dalilin da yake nuna cewa Allah Maxaukakin Sarki baya hana yin imani da samun alheri sai ga wanda ya kasance babu alheri a tare da shi, shi ne wanda imani baya tsarkake shi, kuma baya samun fa'idarsa. 4 - Wajibi ne a kan bawa ya yawaita faxin addu'ar: Ya wanda yake jujjuya zukata, ka tabbatar da zuciyata a kan addininka. Ya wanda yake sarrafa zukata ka sarrafa zuciyata zuwa ga xa'arka. 5 - Allah ya umarci muminaɓi da kada su bar mummunan aiki a cikinsu, sai Allah ya game su da azaba.

26 Yaku muminaɪ ku tuna lokacin da kuke kaxan a garin Makkah, mutanenku suna qasqanta ku, suna fin qarfin ku, kuna tsoron kada maqiyanku su yi saurin kama ku, sai Allah ya tattaro ku zuwa ga wata makoma, ita ce Madinah, ya qarfafa ku da cin nasara a kan maqiyanku a wuraren yaqi, wanda daga cikinsu akwai Badar, ya arzurta ku da daxaxan abubuwa, daga cikinsu akwai ganimar da kuka karwa daga maqiyanku, ko kwa godewa Allah ni'imar da ya yi muku, baza ku butulce mata ba, idan kuka yi haka sai ya qwaceta ya yi muku azaba. 27 Ya waxanda suka yi imani da Allah suka bi Manzonsa, kada ku ha'inci Allah da Manzo, ta hanyar barin kamanta umarni, da nisantar abubuwan da aka hana. Kada ku ha'inci abin da aka baku amanarsa, kamar bashi da waninsa, alhali kuna sane da abin da kuka aikata ha'inci ne, idan kuka aikata haka, sai ku zama cikin maha'inta. Yayin da son dukiya da 'ya'ya suna tunkuxa bawa zuwa ga ha'inci, sai Allah ya bada labarin cewa su fitina ne, ya ce:

28 Ku sani yaku muminaɪ dukiyoyinku da 'ya'yanku jarraba ce daga Allah kuma gwadawa ce, za su iya kange ku daga aikin lahira, su sanya ku ha'inci da cin amana. Kuma ku sani a wajen Allah akwai lada mai girma, don haka kada ku bari wannan ladan ya wuce ku, ta hanyar kula da dukiyoyinku da 'ya'yanku, har ya kai ku ga ha'inci da cin amana.

29 Ya waxanda suka yi imani da Allah, suka bi Manzonsa, ku sani, idan kuka ji tsoron Allah, ta hanyar kamanta umarninsa da nisantar abubuwan da ya hana, zai sanya muku abin da zaku rarrabe tsakanin gaskiya da qarya da shi, baza su cakuxe muku ba, ya shafe muku abin da kuka aikata na munanan ayyuka, ya gafarta muku zunubanku. Allah ma'abocin falala ne mai girma, daga cikin falalarsa mai girma akwai aljannarsa da ya tanadar da ita ga masu tsoronsa daga cikin bayinsa. 30 Ya kai wannan Manzo ka tuna lokacin da mushirikai suka haxu don su yi maka makirci, na tsare ka, ko kashe ka, ko korarka daga garinka zuwa wani garin daban, suna makirci, Allah yana mayar musu da makircinsu a kansu, yana shirya yadda zai mayar da shi. Allah Shi ne mafi alherin masu mayar da makirci.

31 Idan aka karanta musu ayoyinmu, saboda taurin kai da qin gaskiya sai su ce: Mun tava jin wannan tun gabanin haka, kuma da mun ga damar faxin irin wannan Alqur'anin da mun faxa. Wannan Alqur'anin da muka ji, ba komai ba ne, face qaryar mutanen farko, don haka baza mu yi imani da shi ba.

32 Ya kai wannan Manzo ka tuna yayin da mushirikai suka ce: "Ya Allah idan abin da Muhammadu ya zo da shi gaskiya ne, to ka jefo mana duwatsu daga sama, su halaka mu, ko kazo mana da azaba mai tsanani". Sun faxi haka, saboda tsananin jayayya da musu.

33 Allah ba zai azabta da al'ummarka ba – waxanda suka amsa kira da waxanda ba su amsa ba – da azabar da zata tunvuke su, alhali Kai – Ya Muhammad – kana raye a cikinsu, samunka a cikinsu aminci ne gare su daga azaba. Haka nan Allah ba zai azabta su ba, alhali suna neman gafarar zunubansu a wurin Allah.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Godiya ga Allah ni'ima ce babba, kuma falalar Allah Maxaukakin Sarki tana qaruwa da yin godiya, kuma tana raguwa yayin da aka gafala daga gare ta. 2 - Amana tana da sha'ani mai girma, wajen daidaituwar halin musulmi, matuqar sun tabbata a kanta, sun xabi'antu da ita, kuma dalili ne da yake nuna tsarkakar zuciya da daidaituwar ayyukanta. 3 - Ladan da yake wurin Allah a kan barin abubuwan da aka hana, ya fi alheri da amfanin da za a samu idan an afkawa abubuwan da aka hana, saboda dukiya da 'ya'ya. 4 - A cikin waxannan ayoyin akwai bayanin wautar hankulan masu bijirewa, saboda ba su ce: Ya Allah idan wannan abu gaskiya ne daga wurinka, ka shiryar da mu zuwa gare shi ba. 5 - A cikin ayoyin akwai falalar istigfari (wato neman gafara) da albarkarsa, kuma yana kare faruwar azaba.

وَأَذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ نَحَا فُونَ
 أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَأَيَّدَكُمْ بِبَصَرِهِ وَرَزَقَكُمْ
 مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
 لَا تَحُونُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ وَتَحُونُوا أَمْنَتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْمَلُونَ
 ﴿٢٧﴾ وَعَلِمُوا أَنَّ مَوْلَاهُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فَفْتَنَهُ وَأَنَّ اللَّهَ
 عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا
 اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
 وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾ وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ
 الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ
 وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينَ ﴿٣٠﴾ وَإِذْ أَنْتَ عَلَىٰ عَلَيْهِمْ
 ءَايَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا
 إِلَّا أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا
 هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ
 أَوْ آتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٢﴾ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ
 فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٣﴾

وَمَا لَهُمْ آلَا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ
 الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَاءُؤُهُ إِلَّا الْمُتَّفُونَ
 وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ
 عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا امْكَاءً وَتَصَدِيَةً فَذُقُوا الْعَذَابَ
 بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ
 أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ
 عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ
 يُحْشَرُونَ ﴿٣٦﴾ لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ
 الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ
 فِي جَهَنَّمَ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٣٧﴾ قُلْ لِلَّذِينَ
 كَفَرُوا إِنْ يَدْتَهُمْ يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا
 فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتِ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ
 لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنَّ
 آتَتْهُمُ الْفَاتَةُ مِنَ اللَّهِ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾ وَإِنْ تَوَلَّوْا
 فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٤٠﴾

34 Wane abu ne zai hana yi muku azaba, alhali kun aikata abin da yake wajabta yin azaba, na hana mutane zuwa masallaci mai alfarma, su yi xawafi da sallah a cikinsa? Mushirikai ba masoya Allah ba ne, ba waxanda suke masoya Allah sai masu tsoronsa, waxanda suke kamanta umarninsa da nisanta abubuwan da ya hana, amma mafi yawan mushirikai ba su sani ba, yayin da suke da'awar su ne masoya Allah, alhali su ba masoyansa ba ne.

35 Sallar mushirikai a masallaci mai alfarma (Harami) ba komai ba ce, face fito da tafi, don haka ku xanxani azabar kisa da kamu ranar Badar – Ya ku mushirikai – saboda kafirce wa Allah da qaryatawarku ga Manzonsa.

36 Waxanda suka kafirta da Allah, suna ciyar da dukiyoyinsu don kare mutane daga addinin Allah, za su ciyar da dukiyoyin, amma abin da suke so ba zai faru ba, sannan makomar ciyar da dukiyarsu ta kasance nadama, saboda rasa ta, da rasa abin da suka so da ciyar da ita, sannan kuma a rinjaye su, ta hanyar ba wa muminai nasara a kansu. Waxanda suka kafirta ana kora su wutar Jahannama ranar alqiyama suna masu dauwama a cikinta.

37 Ana kora waxannan kafirai da suka ciyar da dukiyoyinsu don kare hanyar Allah zuwa ga wutar Jahannama, don Allah ya bambance tawagar qazaman kafirai daga muminai nagari, kuma ya sanya munanan mutane da munanan ayyuka da dukiyoyi sashe a kan sashe, wani kan wani, ya sa su a cikin Jahannama. Waxannan su

ne hasararru, saboda sun yi hasarar kawunansu da iyalansu ranar alqiyama.

38 Ya kai wannan Manzo ka ce wa waxanda suka kafirce wa Allah da Manzonsa daga cikin mutanenka: “In sun kame daga kafircinsu da Allah da Manzonsa, da kange wanda ya yi imani daga tafarkin Allah, in sun yi haka, Allah zai gafarta musu abin da ya gabata daga zunubansu, saboda musulunci yana rushe abin da ya gabace shi, idan kuwa suka koma zuwa ga kafircinsu, to sunnar Allah ta gabata a cikin mutanen farko, idan suka qaryata suka ci gaba da kafircinsu zai gaggauta musu da uquba”.

39 Ya ku muminai ku yaqi maqiyanku daga kafirai, har ya zama babu shirka da kange musulmi daga addinin Allah, kuma addini da xa'a su zama na Allah shi kaxai, ba shi da abokin tarayya a ciki. Idan kafirai sun hanu daga abin da suke kai na shirka da kange mutane daga tafarkin Allah, to ku qyale su, domin Allah yana ganin ayyukansu, babu abin da yake vuya a gare shi.

40 Idan suka juya daga abin da aka umarce su da shi, na hanuwa daga kafirci da kange mutane daga hanyar Allah, tu ku tabbata yaku muminai Allah zai taimake ku a kansu. Madallah da Majivinci ga wanda ya jivinta, Madalla da Mai taimako ga wanda ya taimaka, duk wanda ya jivince shi, ya rabauta, wanda ya taimake shi, ya ci nasara.

✿ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1** - Kange mutane daga masallaci mai alfarma (Harami) laifi ne babba, wanda yake aikata shi ya cancanci azabar duniya kafin ta lahira.

2 - Raya masallaci mai alfarma (Harami) da kula da shi, matsayi ne da ba wanda ya cancance shi, sai waliyyan Allah masu tsoronsa.

3 - A cikin ayoyin akwai gargaxin kafirai a kan ba abin da za su samu a cikin ciyar da dukiyoyinsu a kan varna, kuma da sannu za su gamu da hasara da tsananin dama.

4 - Kiran da Allah ya yi wa kafirai zuwa ga tuba da imani kira ne buxaxxe gare su, duk da zarcewarsu a kan taurin kansu.

5 - Wanda duk Allah ya zama majivincinsa mai taimakonsa, to babu tsoro a tare da shi. Wanda Allah ya zama maqiyinsa babu wata xaukaka gare shi.